

Arbejdererindring, J.nr. 03/001/01 - Kvinde

Mit navn er EMHG, født Nørgaard.

Født den 28.11.1902 i Rask Mølle, Væring sogn.

Hvor mange søskende har du haft ?

Vi var ti drenge og seks piger.

Hvad nummer i rækken var du ?

Jeg er nummer tre.

Hvor stammer dine forældre fra ?

Min mor var fra Jelling, og min far var fra Randers.

Og dine bedsteforældre, ved du noget om, hvor de stammer fra ?

Jah-, min far, de boede uden for Randers et eller andet sted, som jeg ikke kan huske, men de har haft et lille husmandssted. Min mor, de havde en lille gård i Jelling.

Hvad lavede dine forældre ?

Min far havde købt en smedje i Rask Mølle, hvor han skulle beslå heste og lave sådan vognrin-ge og det, men det gav ikke nok, så det varede ikke længe før de flyttede til Horsens, dér kom han ind til Paasch/Larsen som smede og maskinarbejder.

Ved du noget om, hvorfor de valgte Horsens ?

Nej, det ved jeg ikke, men det var vel sådan den nærmeste by - de havde regnet med, at ville ind til byen for at få noget bedre arbejde.

Din mor, hvad lavede hun ?

Min mor havde nok med at gøre med at passe det derhjemme.

Nåh som ung pige ?

Nej, jeg tænker på, da dine forældre var nygifte.

Ja, da havde hun jo nok at gøre, for da vi kom til Horsens, da var vi jo allerede en fire børn, da vi havde boet der en kort tid. Børnene kom jo hurtigt efter hinanden, så der var nok at lave. Men da vi flyttede ned på Søndergade, da fik min far og skulle holde gården ren - og det vil sige, at min far hjalp til, han rensede kakkelovne og lagde ild på og så gjorde mor rent, og der skulle være færdigt inden forretningen lukkede op.

D.v.s. de på en måde virkede som viceværter ?

Jah, jeg ved ikke om man skal sige vicevært, men de skulle i hvert fald sørge for, at gården var holdt ren.

Betød det så, at de kom til at sidde billigere i husleje ?

Ja det gjorde de jo. Ja, ja.

Var det det første sted i boede i Horsens, var det i Søndergade ?

Nej, vi havde boet i Strandgade, Sommerlystgade og Åboulevarden, men de lejligheder var for små. Og så passede det godt min far, at vi kom til at bo på Søndergade, fordi så havde han kun lige og sku' ud i Borgergade på sit arbejde, så han kunne tage hjem og spise middag hver dag.

Hvad nummer i Søndergade var det ?

41.

Kan du huske noget om, hvornår det var, at dine forældre flyttede ind til Horsens ?

Jeg mener, det har været i 1904 - deromkring.

Boede I så, da I flyttede til Søndergade - hvor længe blev I så boende der ?

Der blev vi boende indtil min far fik bygget et rigtigt hus i sin have.

Vil det sige, at I først havde det som kolonihave ?

Ja, vi havde det som kolonihave i flere år, og da havde min far fået bygget et lille sommerhus med fin veranda. Så blev han uenig med den nye ejer af huset (i Søndergade, red.) og så bestemte min far sig til, at så kunne de flytte og så fik han muret et rigtigt hus op, som de flyttede - og det var i 1926, at det hus blev bygget.

Hvad hed gaden, dér hvor I kom til at bo, så ?

Den kom til at hedde Solvangsallé - på Sundvejen, og det lå lige over for det gamle sygehus.

Jeg ville godt høre lidt om dit barndomshjem.

Fx. hvor stor jeres lejlighed var i Søndergade ?

Ja. Vi havde en 3-værelses lejlighed. Der var jo nu ingen entré, men der var sådan en temmelig pæn repos deroppe, hvor vi kunne hænge tøjet udenfor. Og så var der en lille stue, som man dengang kaldte den fine stue, med røde plyssesmøbler, og så var der køkken og spisekammer. Men i soveværelset og i køkkenet, da havde vi ingen vinduer - de matteret fordi de lå så tæt mod Nørregade, at man var nødt til, at have vinduerne dækket så i stedet for havde vi de store lyskasser, oppe fra loftet, som gav lys ned - og så om vinteren, da kunne vi sætte skodder for, for ellers så blev det for koldt. Om sommeren var de jo altså ikke sat for.

Hvordan var jeres lejlighed så indrettet ?

Sov I allesammen i soveværelset ?

Nej, der hørte til lejligheden - da var der til hver især et loftsværelse og derforuden var der et temmelig stort rum, som man kunne bruge til tørretøj om vinteren, og min far, han brugte det også til at stå og arbejde, han havde en høvlebænk deroppe og sådan arbejdsredskaber, fordi han skulle jo sørge for alt vores fodtøj. Men senere, da vi blev større, da lejede vi et værelse, der hørte til en anden lejer, så vi kunne bare gå over loftet, og der kom vi store piger til at sove.

Hvordan havde I stuerne indrettet ? - Havde I spisestue i - altså I havde den fine stue ikke, som var dagligstue og havde i så spisestue i den anden stue ?

Ja, så havde vi spisestue ved siden - altså først kom man ind i den røde stue, og så havde vi sådan en almindelig spise-dagligstue, og så lå soveværelset bagved, og så køkkenet ved siden af soveværelset.

Hvordan havde dine forældre indrettet lejligheden ?

Ja, det flotteste i den røde stue, det var jo altså et fiskerhus min far havde lavet med guldfisk i, og det var jo med almindelig sådan solidt spisebord og stole, og det var købt ude fra stolefabrikken Thor, der lå i Horsens, og så havde vi selvfølgelig en sofa. Og så havde min mor en rigtig fin ny Singer symaskine, og når hun var færdig med at sy på den om dagen, så blev den lukket ned og så blev der lagt lysedug på og en buket blomster eller urtepotte, og så havde vi en kurvestol ved hver side af den, så det så meget pænt ud, og så var der selvfølgelig en buffet, og så havde vi en kakkelovn.

Hvor mange rum kunne kakkelovnen så varme op ?

Kun den stue der. Skulle vi have fremmede, så måtte vi jo altså have lukket døren op ind i den anden stue, og så lade varmen gå derind. Men i soveværelset stod der en stor indmuret kakkelovn, med ventiler, som altså egentligt kunne bruges, men det gjorde vi ikke ret tit.

Jeg ville godt høre lidt mere om den fine stue med det der akvarie, du sagde, eller fiskerhus ?

Prøv at beskrive det ?

Jah fiskehuset - jeg havde en onkel i Vejle, og han gik frygtelig meget op i det, og han samlede jo sten, og det havde min far jo set, at han havde sådan et fiskehus. Så skulle min far jo også lave et, og det skulle være med sådan et grønt, irret tag og så skulle der minsandten også være små vinduer deroppe - og så stod det jo på et bord for sig selv og så lå der nogle småsten foran, og så inde i det her lille bassin der var så grønne planter og lidt sten lagt an. Engang imellem så skulle de jo op, og det skulle gøres rent, fordi ellers kunne man jo ikke se derind i, så det var lidt et arbejde med at holde det, men det var jo altså noget af det fineste der var, det var de guldfisk. Og så havde vi en trekantet hylde, jeg ved ingengang hvad man kaldte dem for, henne i hjørnet ved siden af sofaen, og der stod nogen nipseting på bl.a. stod der en nikkekone, en meget fin nikkekone, som jeg havde fået af en gammel tante fra Vejle,

den skulle jeg have, men jeg ved ikke, hvor den blev af, for jeg fik den nu aldrig selv. Den er jo nok gået i stykker. Og så havde vi selvfølgelig en søjle derinde med blomst på, og det var en stor aspidistra. Det eneste vi manglede derinde, det var altså et gulvtæppe, der var jo ikke noget der hed lænestol dengang, vi måtte jo nøjes med en sofa og så fire stole.

Og det var med rød plys ?

Det var med rød plys - og dem blev de ved med at beholde, lige indtil de døde.

Hvordan var ellers sådan med moderne bekvemmeligheder, var der vand indlagt i køkkenet?

Ja, der var vand. Der var vand i køkkenet. det var ikke for stort det køkken. Og så var der selvfølgelig komfur.

Prøv at beskrive køkkenet, hvordan det så ud og hvordan det var indrettet?

Ja, når man kom inde fra soveværelset, så lå døren imellem køkkenbord og komfur, og så spisestuen, det lå sådan bag ved køkkenet. Og ved siden af det spisekammer, der var - og imellem stuen, den fine stue - der var en lille - hvad skal man kalde det - en lille mellemgang, hvor man kunne hænge sit dagligtøj og vores træsko kunne stå og så var der en dør, der førte ud til bagtrappen.

Så siger du, der var komfur ?

Ja. Og så var der selvfølgelig ikke noget rigtig lys dengang. Vi brugte meget petroleumslampe. Og lige sådan på gangen, der var jo også petroleumslampe, og når vi skulle op på værelset om aftenen, så skulle man jo gerne have en lampe med i hånden, for man kunne risikere, at der kom en rotte springende op ad trappen.

Fik I indlagt elektricitet, mens I boede på Søndergade ?

Det tror jeg ikke. Vi havde gaslamper.

I havde gaslamper ?

Vi havde gaslamper. Vi fik gaslamper med sådan en hvid kuppel og så med nogen perler på. Jeg tror ikke, der blev gas (der menes: elektricitet), imens jeg var hjemme.

Var der gas fra starten, i boede dernede, til belysning, eller - du sagde, at I brugte også petroleumslamper?

Jeg tror alligevel, der var gas i stuerne, det var bare på trappegangen og - når I skulle uden for lejligheden ?

Ja, når vi skulle uden for, så var der altså ingen lys.

Boede der, var der andre lejere i huset, eller var I de eneste, der boede til leje i det hus ?

Nej, der var en masse, der boede i den gård.

Skal jeg beskrive gården, som den var ?

Det må du gerne.

Der var både noget, der hed en forgård og en baggård. Og i forgården, ja, da kan vi begynde med:

I forgården, da boede der en malmester Bayer med værksted, og så havde de en lejlighed ovenpå. Og der var 3 drenge og 1 pige.

Og så var der bogbinder Bunk med lejlighed og værksted, og der var 2 sønner. De var altså voksne.

Så var der stukkator Holm, der havde stuk-/ gipsarbejde,

og så var der en gravør Enghoff (Em- ?), det var jo i sølv, og guld og hvad, der kunne være.

Og så var der Backhausens trykkeri, og de havde også lejlighed dernede.

Og så var der en lille menighed, der holdt gudstjeneste, og jeg tror nok, de hed apostolisk. Og jeg kan huske engang, jeg havde kastet en bold op igennem vinduet, og jeg måtte jo vente til, der blev kirkegang og spørge, om jeg kunne få lov at komme derop. Og det fik jeg lov til. Og så, så jeg lige sådan en række bænke, og så var der jo en lyseblå væg med stjerner på, og så var der en lille talerstol. Det var den eneste gang, jeg nåede at komme i kirken.

Og så var der Ussings Boghandel, og så, var der læge Lund, der havde lejlighed og Backhausens, de boede der også, med det her trykkeri - også værksted.

Ja, så var der baggården. Og der var en filehugger og en blikkenslager og et snedkerværksted, en gammel hestestald og et stort saltlager, hvor det lå i sække, og så var der skraldespand for hele gården, og så var der to das deromme og cykelskur.

Skulle alle I mennesker, der boede og arbejdede i gården, skulle I bruge to toiletter ?

Nej, omme i forgården, vi havde for os selv. da havde vi en lang gang, cementgang, og da havde enhver især sit eget das - som man sagde dengang, så man selv kunne lukke af, så man var sikker på, der ingen kom derind. Men der var forfærdelig mørkt, så hvis man skulle ned om aftenen, så skulle man jo have lys med sig.

Det ville sige I boede i forhuset ? (forgården).

Vi boede i forhuset (forgården !).

Du siger, I havde - hver familie i forgården - havde sit eget latrin. D.v.s. at I selv skulle holde rent ?

Ja, ja.

Hvor tit fik I så det tømt ? Kom der nogen og gjorde -

Der kom nogen renovationsfolk en gang om ugen, og tømte de spande.

Hvad så med baggården, var de fælles om de to toiletter ?

Ja, det var nærmest beregnet på værkstedsfolkene deromme. Og så var der to lejligheder, som havde vinduer til forsiden, men også til bagsiden, og de måtte benytte det ene toilet deromme. Og så ved siden af toiletterne - i forgården - der var sådan en åben plads, der var en gammel smed, der stod og lavede skoene til, så man så den røde ild og hørte de her hammerslag og når så hesteskoen var parat, så skulle han skynde sig ud og sætte den på hesten, inden den blev kold igen.

Men din far arbejdede ikke ved den smed ?

Nej, det gjorde han ikke. Og smeden var der heller ikke så længe, for han var gammel. Men det var meget hyggeligt og komme ind i gården og se det.

Hvem var ejer af huset ?

Det var til at begynde med en boghandler Henriksen, og han boede selv (til leje) i den store sidebygning og så vinduer til gaden. Og det var en meget fin forretning, han havde, og det var en fin gammel herre - og han gjorde så meget ud af gården. Ovre hvor han selv boede, roser hele vejen op og derovre, hvor han havde sit private kontor ved forretningen, der var der sat gitter for, og der havde han de fineste gule roser, og dem måtte vi jo ikke komme for nær. Og så stod der et dejlig, stort kastanietræ, dernede i gården. Og ellers, hele vejen rundt, var der roser i forskellige farver. Og over porten om til baggården, da var de her duftende kaprifolier, så det var altså en meget køn gård. Så, da han havde boet der nogen - de havde to drenge - da de så flyttede, så fik vi en adjunkt Weilbach, han boede der ikke, men han gjorde også en hel del ud af gården, men det blev altså mindre og mindre med at holde de roser lige. Og da vi fik den sidste ejer, han var ikke spor interesseret i det. Han var bare interesseret i lejernes - og hvad de skulle af med.

Vil det sige, at han lod både gården og lejlighederne forfalde ?

Nej, jeg vil ikke sige, at han lod dem forfalde, enhver især skulle jo ordne sin egen lejlighed inden døre. Altså, min far og ham, de kom på kant med hinanden og så bestemte min far sig til, at så ville han ikke bo der mere.

Der boede jo så mange mennesker nede i Søndergade der, hvordan, havde I nogen omgangskreds dernede - eller hvordan sås ?

Nej, man hilste pænt på hinanden, men vi kom ikke sammen med dem. Nu var vi jo så mange søskende dernede, de andre havde jo ikke så mange børn, men børnene, vi kom godt ud af det med hinanden, for vi havde ikke så meget tid til at være hjemme og lege, og det var slet ikke nogen børnevenlig gård, for den var jo brolagt med toppede brosten, så de små sendte man næsten aldrig ned i gården. Men vi store, vi kom godt ud af det med hinanden. Så når de to mælkevogne - den ene kom tidlig om morgenen, og den anden senere - så skulle man jo ned og have lidt ved hver vogn. Så kom man jo lidt i sludder med hinanden, men ellers ikke. Og når der så var vaskedag, så blev der hængt en seddel op, at nu ville den og den gerne vaske den dag, og det indrettede man sådan efter.

Havde i fælles vaskehus nede i gården ?

Ja. Dejlig stort vaskehus med to gruekedler, og så var der en stor rulle, som man brugte som vridemaskine, meget stor rulle. Og når min mor skulle vaske, så blev det jo om aftenen, for min far, han sørgede jo for at fyre op under gruekedlerne, så de kunne komme i kog. Og dengang da siden kogte man jo tøjet, og det var med soda og brun sæbe, og bagefter blev det jo renkøgt i sæbespånere. Og når så tøjet skulle skylles, så var min far der jo også med at hjælpe og trække det op, og det foregik jo altså sammen ved petroleumslampe, for ellers kunne man jo ikke tillade sig det. Der var heller ikke lys derovre, så det var petroleumslamper. Og da var min mor jo sådan lidt - nu var der jo boghandler, og der var jo fru Backhausen, de havde jo piger på, og det var jo meget fint tøj de hang ud - så min mor, hun var jo sådan lidt --. Men hun kunne godt være sit tøj bekendt. For selvom det var lappet - det gemte man jo sådan lidt i baggrunden - og så var gården jo altså fuld af tøj, og det var den jo ret jævnlige eftersom så mange boede der.

Hvordan aftalte I så vaskedag ? Hvor tit vaskede I ?

Der var ikke nogen bestemt dag, men altså man lagde en seddel ned, og så holdt man selv - man sagde: " Nu har de jo vasket " - fx. dr. Lunds havde vasket og - så havde man set Backhausens havde vasket og - så lagde man en seddel ned i døren eller i vaskehuset, eller snakkede med den, der boede lige ved siden af en og sagde, at nu ville man gerne vaske. Der var aldrig noget trækkeri om det.

Nu siger du, at dine forældre ikke på den måde havde noget at gøre med deres naboer at gøre derhjemme privat, hvem kom dine forældre så ellers sammen med ?

Ja, der var tre familier, de stadig kom sammen med, den ene var maskinarbejder ligesom min far.

Hvad hed han ?

- Og det var det andet hold også, og så var der en tredje, han var snedker. Og hvorfor de også kom sammen med ham, det var fordi, at de havde sunget i sangforeningen Ydun, og min far var en meget fin tenorsanger, og han havde en fætter, og det blev Carl Brisson, og de lignede faktisk meget hinanden. Min far var egentlig meget pæn som ung.

Ja, sådan en rigtig charmør, måske ?

Ja, det kan godt sige, og han var meget efterspurgt også til at spille diletant derinde. Og engang spillede han diletant - han skulle være dame, og det klarede han altså også fint. Desværre har jeg ikke de billeder, men der er en storebror dernede i Sønderjylland, han har flere af billederne, og som vi andre jo også godt kunne tænke os, men én skulle jo have dem, ikke ?

Hvor var det de spillede diletant henne, var I medlemmer af en diletantforening ?

Det vil jeg jo næsten tro, om det hørte sammen med sangforeningen, det ved jeg ikke. Men vi har haft billede hængende derhjemme, hvor min far står og ser så fin ud, han har pagehår, han så meget godt ud på billede og henslængt i en sofa, med en kammerat, hver med sin lange pibe.

Spillede han på noget instrument, din far ?

Ja, han spillede violin og det foregik - altså stod han henne i kakkellovnskrogen, for så var han sådan ligesom lidt af vejen. For omkring det bord der om aftenen, der sad vi jo, ja det meste af en halv snes stykker.

Dine forældres venner og jer børn ?

Nej, det var altså med vi børn, når vi fik besøg af de der, så var børnene jo væk.

Vil det sige, at I havde familieaftener hjemme, hvor I sang og spillede alle sammen ?

Nej, det gjorde vi ikke, men altså, de kom der, og de sludrede med hinanden, de der tre familier og det gik så på omgang. Og dem blev de blev ved at holde ved, indtil de flyttede ud i Solvang. Så fik de nye venner derude.

Det kan vi høre om senere så.**Du nævnte, din far stod henne i kakkellovnskrogen, når han spillede, var det, når I var jeres egen familie ?**

Ja, det var når vi var alene, og så var der én han spillede, og så nikkede han med hovedet for der var 24 vers i den, og den var jo lang at komme igennem.

Vil det sige, at din far både sang og spillede ?

Nej, det gjorde han ikke, men havde sådan en mimik i ansigtet, altså at man fulgte med.

Var der nogen af jer, der sang ?

Vi sang ikke med, når han spillede, men ellers - jeg fik skyld for, jeg sang meget fint.

Hvad var det så for nogen ting i sang og spillede derhjemme ?

Min far, det var jo sådan gammeldags melodier han kendte fra dengang, han var ung.

Dansemelodier og viser ?

Ja, det var jo nærmest sådan noget, det man kaldte små - også lidt fædrelandssange ind imellem, men altså sådan dagligt.

Din mor var hun også musikalsk ?

Nej, det var hun ikke. Hun havde heller ikke tid til at dyrke det.

Den sangforening din far var medlem af, lavede de sådan nogen større fester ? Udflugter og sådan ?

Ja, godt nok fester, men det var sådan ligesom, at der skulle konerne ikke med. Jeg kan huske engang min far havde været til fest derinde for, og så kom han jo hjem sådan lidt sent. Og min mor kunne jo se, der var lidt i vejen med ham, han var så frygtelig bleg, men hun lod jo som ingenting, så han gik jo bare til sengs, og næste dag så fortalte han jo, at det var gået sådan lidt højt til.

Vil det sige, at han hyggede sig derhenne ?

Ja, men når vi skulle have rigtig fest, hvor vi børn var med, så var det smede- og maskinarbejdernes juletræ. Og det var faktisk en af de største juletræsfester, der var.

Prøv at fortælle lidt om den. Hvad du kan huske, der foregik.

Ja, det var jo et mægtig stort - meget stort flot juletræ. Jeg kan huske engang, da var jeg efterhånden blevet en stor pige. Og så kom mor pludselig ikke med og da vi så kommer derhen, og vi skulle have godteposerne, så skulle man jo stilles i række, og da jeg nu var den største af pigerne - den ældste - så skulle jeg jo sådan tage mig lidt af de andre. Og så siger der en af min fars kolleger: " Nåh, Nørgaard, hvor er din kone ? " " Nåh, hun er ikke med i aften ". " Nåh, hvorfor er hun da ikke det ? " " Nej, hun ville hellere være hjemme ". Og så sagde han: " Er det din ham der ? " Ja ". " Hvad de andre to ? " " Ja, sagde min far, det er sku' mine resten af dem " - og det var jeg altså ikke, ja der var nu somme tider, jeg ikke var så glad for alle de søskende, jeg havde.

Havde I det ellers ikke skægt sammen ?

Jo vi havde da så. Selvfølgelig var vi da uvenner. Og det eneste vi faktisk sådan kunne sidde og hygge os med om aftenen, det var jo at spille Ludo. Og så endte det jo gerne med, at en eller anden begyndte at sige: " Du snyder, du snyder ". Og så var der en der tudede. Og så sagde mor: " Nå, jamen når I ikke kan blive enige om det, så kan I lukke det i ".

Hvad lavede dine forældre så, når I sad om aftenen i stuen, hvis I spillede Ludo ?

Ja. Når nu min far kom hjem fra arbejde, så havde vi jo sørget for, at der var ryddet op i stuen, og mor hun syede jo - hun syede arbejdsskjorter ud til M.A. Pedersens fabrik. Og når det rigtig kneb, kunne hun sy 12 om dagen. Og så hvis jeg ville rigtig skynde mig og løbe derud, så kunne vi lige nå, at få købt lidt ind inden aften. Og ellers så blev maskinen lukket ned og de små, de havde jo så fået lov til, at sidde på gulvet og klippe og tegne, og det så jo sommetider

farligt ud af papir, det skulle jo så ryddes væk, så blev der fejlet, og min mor fik så lige en kam gennem håret, så hun kunne se lidt ordentlig, når vores far kom hjem. Og så skulle der jo smøres mad, og så sad min far altid for bordenden, og han begyndte de med de små, og så fik vi jo efterhånden sådan hver en tallerken mad. Da kan jeg huske, at der var gerne et stykke med leverpostej, et stykke med pålæg og så var der ellers suktermadder, og så var der franskbrød med knapost - det var der ikke ret mange af os, der brød sig om.

D.v.s., at I spiste kold mad om aftenen ?

Vi spiste kold mad om aftenen, ja. Men vi skulle sidde ordentlig til bords, der var ikke noget med at rende og spise rundt omkring. Vi skulle sidde ordentlig til bords, der var ikke noget med at rende og spise rundt omkring. Vi skulle sidde ved bordet - og min far han sad - og der var stille ved bordet, når vi spiste. Og så kunne vi store børn ikke lade være med at grine, for når han spiste, så tog han ofte tallerkenen, når han så satte den fra sig, så skulle den gerne stå ved venstre hånd. Og når han så tyggede maden, så gav det et knæk heromme i ørerne, vi kunne ikke forstå, hvad det var. Så sagde min far sommetider til min mor: " Nåh, skal du ikke selv have noget ? " Nej - hun var ikke sulten. Og så sagde min far gerne - og morede sig lidt over det: " Noget må du sgu' da få, for du ser da ikke ud til, at du sulter ". Og det kunne hun altså ikke rigtig lide at høre.

Hvad var grunden til din mor ikke spiste altid sammen med jer ?

For hun havde stået og smagt på det forskellige ude i køkkenet. Det var jo derfor min far, han sagde det til hende.

Hvordan, spiste I så varm mad til middag ? Kom jeres far hjem og spiste middagen ?

Ja, vores far kom hjem og spiste om middagen. Og da husker jeg engang, at vi skulle have hvidkålssuppe, og da havde min mor været lidt for længe om, at komme i sving, kartoflerne var ikke for godt kogte, og suppen var altså kogende, da den kom ind, og min far, han var jo hurtig til at spise, så han tager en skefuld i munden - den kom ud med det samme, han var lige ved at skolde sig. Og så var der ellers én, der lod høre fra sig, og det gjorde min mor ikke engang mere. Og så var der jo det, når vi fik risengrød, det kunne min far jo altså godt lide, vi børn, vi var ikke særlig interesseret i det. For det første så var det jo gerne kogt i skummet mælk, og så blev det sat ind i ovnen og skulle holde sig lun, til vi kom hjem (fra skole), og så var de så stive, at vi næsten ikke kunne få dem ned. Så hvis vi kunne komme af sted med det, kom de et helt andet sted hen, men så havde vi jo ingen middagsmad fået. Valborg siger, hun smed hendes ud.

Havde din far til stadighed arbejde, eller har han i perioder været arbejdsløs ?

Ikke så vidt jeg ved af. Men han blev indkaldt til manøvre (red.: mobiliseringen) i 1914, og da måtte han selvfølgelig sige sit arbejde fra. Og da kan jeg huske en dag, vi havde spist middag, vi havde bare fået grød derhjemme, og så skulle jeg bære tallerkenerne ud i køkkenet, så glider jeg på dørtrinnet - pladask - så falder der nogen tallerkener og går i stykker. Og min mor hun

gav sig jo til at græde, og min storebror han trøstede hende med, at vi skulle da nok få nogen tallerkener. Jeg var selvfølgelig ked af det, men jeg fik også en overhaling for det.

Hvor længe var din far så indkaldt i forbindelse med verdenskrigen ?

Jeg vil næsten tro om ikke det har været et par måneder, han var væk. Han havde jo været soldat i sine unge dage, for ellers var han jo ikke blevet indkaldt

Ved du noget om, hvor han kom hen, altså hvor de blev samlet ?

Nej, det kan jeg altså ikke huske, hvor han kom hen. Jeg ved da bare, at det var ligesom nu havde vi da slet ingen penge, imens han var væk.

Var det så det eneste I ellers kom til at mærke til krigen ?

Den spanske syge:

Ja, der var jo smalhals alle vegne jo. Men jeg kan ikke huske rigtigt, hvornår det var den spanske syge kom. Det var jo i hvert fald også - da var jeg omkring de 14 år. Og jeg kan da huske, at de faktisk lå derhjemme alle sammen og havde spansk syge, men jeg har altså ikke fået det. Men der var ingen - altså vi kom over det alt sammen. Og dengang kom vi til at lære en søster Martha at kende, som var diakonisse oppe fra diakonissestiftelsen, og hende havde vi meget glæde af bagefter. Hun blev ved at besøge os.

Hun kom og hjalp med at passe jer ?

Ja, men der var også dengang - man kunne ikke få noget som brunsæbe, det kneb det med. Og der var andre ting det kneb med, og det sørgede hun for, at vi fik. Og så blev de jo rigtig glade for hende derhjemme, fordi hun kom til at sige, hun var fra Randers, og det var jo nok til, at min far synes jo vældig godt om hende. Men hun var også en sød dame. Og hun blev ved at besøge os, og engang spurgte hun ad, om ikke jeg havde lyst til at komme op i Stefanshjemmet, de havde sådan nogle hyggelige aftener deroppe. Hun kunne godt se på mig, at det var ikke noget hun brød sig om. Så hun sagde: " Hvis ikke du bryder dig om det, skal du bare lade være.

Dengang jeg blev gift, så fik jeg af hende deroppe - og der var også en anden en, der hed søster Camilla - da fik jeg sådan en stor gryde, de her blanke gryder fyldt med morgenfruer, og det skulle jo betyde, " at nu skal du til at være frue i huset " .

Det var en sød gave. Du ved ikke helt præcist, hvor længe din far var indkaldt, men da han kom hjem igen, kom han da ned til Paasch/Larsen igen umiddelbart ?

Jeg kan ikke huske, om han på det tidspunkt kom ned til Hede Nielsens cykelfabrik, som autogensvejser. Men dér var han ikke ret længe nede, og jeg vil næsten tro, det er da han kommer fra soldatermanøvren der, han kommer derned, men der var han ikke ret længe.

Og så gik han tilbage til Paasch/Larsen ?

Så gik han tilbage til Paasch/Larsen, og der blev han til han ikke skulle arbejde længere. Og jeg ved, der er blevet sagt, han har lært mange, mange drenge ud som svende. Han var jo den stille type, der passede sit arbejde.

Har du nogen fornemmelse af, hvad din far fik i løn ? - dengang du boede hjemme, som pige ?

Nej, det ved jeg ikke rigtig, men jeg ved, at min mor har fortalt engang, da han var kommet rigtig til Paasch/Larsen - det var dengang, de boede på Åboulevarden, og da havde han fået så stor en løn, jeg ved ikke, om det var 18, eller det var 28 kroner om ugen. Men i hvert fald synes de, det var så meget, at det skulle der nu ikke snakkes om, for det var en meget stor løn.

Hvordan fik han løn udbetalt ?

Det var hver ugedag, og så fik de deres lønningspose, der var lukket sammen og så stod der Nørgård, og så stod der, hvor mange penge der var deri, og den fik min far så med hjem, og lagde på bordet til min mor, vær'sgo, og så måtte hun sørge for at klare sig med den til det hele.

Så det var hende, der sådan set stod for økonomien ?

Ja, det var det, for det var hun jo også sådan set bedst til. Hun skulle jo betale, når der var et eller andet.

Ja, husleje var der nu ikke noget af, det har vi fået ind ved at arbejde i gården, men så fik min far lige til en pibe tobak, langskåren tobak, og så fik han en rulle skrå, det var sådan, hvad han brugte.

En slags lomme penge ?

Ja, ja.

Har du nogen fornemmelse af jeres levestandard, I var jo mange søskende, men I har vel aldrig manglet noget ?

Nej, vi har jo aldrig nogensinde kendt til sygdom, det gjorde jo også meget. Selvfølgelig var der mange ting vi gerne ville have haft vi store børn, men det kunne vi jo altså ikke få, men vi syntes jo ikke sådan just, at vi var fattige. Men jeg ved, at der er nogen, der har sagt: " Ved I hvad, I bliver altså pænere som voksne, end da I var børn " **ne:**

Så der må jo nok have været lidt om, at f.eks. når vi nu skulle skynde os til skole om morgenen, vi havde kun den køkkenvask, og der skulle faktisk stå en ved den køkkenvask hele tiden, det skulle gå hurtigt, og det var også så som så med at børste tænder dengang, og ligeså med, men vi så da ordentlige ud.

Badede I så engang imellem, altså havde en vaskedag for jer selv ?

Ja, vi havde jo sådan, at vi skulle i bad engang imellem. Så gik vi jo ned i vaskehuset, og så fik de jo hentet ind af de her høje, der var jo mange kar dernede, men så var der sådan nogen vintønder, der var skåret over, og de var sådan lige høje, det kunne sådan passe, at de små kunne næsten sidde i vand herop til. Og så kom de små jo først, mor vaskede dem, og ved siden af, det var i soveværelset, det foregik, og ved siden af, der stod en stol, der stod min far med håndklædet, og så tørrede han, og så kom vi i rent tøj, og så i seng. Og sådan gik det efter størrelse. Efterhånden blev vandet lidt for koldt, og så måtte der en ny kedel vand. Så kunne der sådan godt være kommet sæbeskum og lidt fedt og snavs, det syntes vi jo så, at det kunne godt blive skummet af. Så sagde vi store til hinanden, når vores far og mor ikke hørte det: " Det er jo noget, de andre har siddet og tisset i ", hvad de vel også havde gjort, det gør mange jo, når de kommer i vandet.

Så tømte I baljen af ?

Ja, så måtte de jo bære fra spand ud i vasken, den ene gang efter den anden, og så var det til en side.

Så blev baljen båret ud ?

Skolebad:

Ja, så blev den sat ned igen, men det var ikke sådan til hverdagsbrug, det var engang imellem. Så blev det sådan efterhånden, at der blev bad på skolen, og så kunne vi store jo komme på skolen og få styrtebad, så holdt vi op med det der jo.

Din far var uddannet smed, og arbejdede som maskinarbejder, jeg ved ikke, hvor meget du ved om, hvad han lavede, men kunne du fortælle lidt ?

Jeg ved i hvert fald, at det var noget til nogen store maskiner, jeg kan huske, at da jeg var kommet til at bo i Hedensted, pludselig en dag så kom min far over og hilste på os, og han var i arbejdstøj, men han havde ikke tid til at være der ret længe, da havde han været ude sammen med nogle andre og stille maskiner opovre på mejeriet i Hedensted, så det var sådan noget, han havde med at gøre derhenne.

Fagforening: Smede- og maskinarbejderne:

Han var med i fagforeningen ?

Ja, han var med i fagforeningen.

Var han aktiv i fagforeningsarbejdet ?

Nej, det var han ikke, det havde han simpelthen ikke tid til.

Hans politiske ståsted?

Ja, det var jo socialdemokratiet.

Og I holdt den socialdemokratiske avis i Horsens ?

Ja, ja, der var jo ikke andet, der kunne læses.

Din mor kom fra landet, var hun ligeså meget socialdemokrat som din far ?

Nej, det var hun ikke, hun var sådan lidt vigtig af sig, hendes far var jo venstremand, i hvert fald ville hun aldrig gå med til nogen socialdemokratisk fest, men om det var ligefrem hendes skyld alene, det ved jeg ikke. Der var jo også grænser for, hvor mange ting vi kunne tage til, det koster jo penge alt sammen alligevel.

Dine brødre kom i lære alle sammen ?

Jo, der var de her 10 drenge, og der var min far inde på, at de skulle alle sammen i lære. De fik jo ikke meget i lærepenge, det kunne ikke blive til mere end 2-3 kr. om ugen i det første læreår, så da var det jo skralt med pengene dengang. De måtte jo også finde sig i, at blive ved med at gå i træsko, og med ærmer selv om de var for korte, de kunne ikke sådan tillade sig, at være fint klædt på.

Var det ikke usædvanligt at så stor en familie's børn, alle sammen fik en faglig uddannelse ?

Det tror jeg nok, det var, og så må vi jo sige den ting, at vi har aldrig nogensinde modtaget noget hjælp, de klarede sig selv. Og så vil jeg selvfølgelig også sige, børnene var jo også med til at hjælpe.

Drengene havde allesammen bypladser ved siden af skolen. Så snart de kom fra skole, så havde de bypladser, og det var ikke vanskeligt at få, for da vi nu boede på Søndergade, da var der jo forretningsfolk nok, så en kom til en hattemager, og en kom til en skomager, og en til en cigarmager, og en stor forretning ved Wessel og Fett, og sådan var det altsammen, og min søster, hun kom ud og bar " fransk vaskekurv " med skjorter i, og jeg selv, jeg fik plads dernede, hvor min bror kom i lære, der skulle jeg ned at gå med rundstykker om morgenen, og senere hen, da jeg blev stor pige, fik jeg, boghandler Udsen, han var ungkarl, så fik jeg hans lejlighed at gøre rent, det blev så om eftermiddagen.

Det var også medens du gik i skole ?

Det var også medens jeg gik i skole ja.

De penge I så tjente der, var det nogen I afleverede derhjemme ?

Ja, det gjorde vi jo da.

Fik I så nogen af dem som lomme penge, fordelte jeres mor dem ?

Vi fik ikke ret meget for det, men jeg kan ikke rigtig huske

Jeg kunne godt tænke mig, hvis du vil fortælle lidt om hvad dine brødre kom i lære som?

Min ældste bror, Sofus, han kom i lære hos bager Schmidt, som boede på Hestedamsgade, og der var det, jeg blev lille bypige nede. Og så Thomas, han blev udlært som tjener på Jørgensens Hotel, det lå jo også på Søndergade, Henrik, han kom i maskinarbejderlære hos Møller og Jochumsen, og det var Allégade, og Gunnar kom i lære hos Skrædder Eriksen på Nørregade, og Osvald han lærte malerarbejde hos Kirkegård på Nørregade. Og Børge og Åge de lærte begge to murerfaget hos Evert Andersen, Fredericiagade, og Ingemann, han kom ud og sejle med " Georg Stage ", så blev han senere kok og hovmester. Og Oluf han lærte tømmerfaget hos I.P. Hansen, Smedegade. Og Holger, det var den yngste, han lærte litografi hos Schur på Søndergade, og han er der stadig.

Men så var I også 6 piger, fik I også en uddannelse ?

Nu var der så stort et spring mellem vi piger, der blev et stort ophold, hvor der var drenge, og så kom pigerne i den sidste ende, og da var de jo kommet til at sidde bedre i det, min søster og mig, der blev ikke spurgt om, (Ellens) plads i huset, hvad vi ville lære, dengang var det naturligt, at man kom i huset, så fik man plads som lillepige, og den første plads jeg fik, det var nede ved et gammelt ægtepar, der havde en voksen datter boende hjemme, og der var i Jernbanegade, og når jeg kom derned om morgenen, det første jeg skulle gøre, det var at hente en stor tøjkurv med hank i begge ender, og så skulle jeg gå rundt i køkkenet og tage alt messing- og kobbertøjet ned og så dække det til, for det kunne tage skade og blive plettet af damp, når vi lavede mad, og så var jeg ude ved mælkeemanden, der kom i gården, og så kom jeg i sludder med en pige, der var dernede, hun ville jo snakke med mig, fordi jeg var ny, så fik jeg at vide, da jeg kom ind, at jeg skulle ikke give mig i snak med nogen, det var ikke derfor, jeg var gået til mælkeemanden, og der var så trist, nu var jeg jo vant til at være, hvor der var nogen snak, jeg kunne slet ikke holde ud at være dernede, jeg sagde til mor: " Jeg kan slet ikke holde ud af være dernede ". For det første så kunne jeg slet ikke lide dem, så jeg var der ikke mere end en måned, så var mor nødt til at gå ned at sige, at jeg kunne altså slet ikke finde mig tilpas dernede, og det var der jo ikke noget at gøre ved.

Hvis nu der havde været mulighed for det, kunne du have tænkt dig noget bestemt, hvis du kunne have fået en faglig uddannelse, var det noget du havde lyst til ?

Ja, jeg ville så gerne have været på systue og lært, der var nemlig ved, Fett & Wessel, der var en fin systue, og der kunne man lære at få klippet, tage mål og syet, og der kom naboens pige nemlig hen og sy, der ville jeg gerne hen og have lært, for det lå nemlig for mig. Og min søster, hun ville gerne have været damefrisør, for hun var nemlig kommet til at passe en damefrisørs børn og havde set lidt af det, så hun kunne tænke sig at blive damefrisør. Men som min mor sagde:

" Det må I selv om, men I kan jo ikke bo herhjemme, for de små, de skal jo være her ". Det var selvfølgelig rigtig nok, så der var ikke andet at gøre end at måtte blive i huset, og så fik man jo efterhånden et værelse. Min første plads som stuepige, det blev så ved dr. Lund, der boede der i gården, og der fik jeg et værelse oppe på loftet, der var såmænd ikke så meget ved det, men jeg syntes nu alligevel dengang, at det var godt. Og det bedste ved det hele, det var, at uden

for min dør på loftet, der var et mægtigt stort loft, der stod en bogreol fyldt med romaner, og dem læste jeg.

Du fortalte tidligere, at I havde sommerhus ude i jeres kolonihave, var det sådan, at I flyttede derud om sommeren og boede derude, eller brugte I det kun i weekenderne ?

Nej, det var nærmest for at have en masse kolonialvarer derude man kunne bruge, kål, kartofler og hvad vi kunne få, og så havde de bygget sådan et lille sommerhus, bare sådan en lille stue med fine små vinduer i, og så var der en lille terrasse. Og så tog man derud, og så var der sådan, at man kunne lave kaffe derude på en petroleumskoger.

Tog I derud om søndagen ?

Ja, om søndagen, og min far tog selvfølgelig derud hver dag.

At lære at cykle:

Og så var det meningen, at min mor, hun skulle have lært at cykle, for så kunne hun jo cykle derud, det gjorde min far jo, men de fik også købt en gammel cykel til hende, og min far, han morede sig over hende, for det lå ikke til hende at cykle, så snart hun var kommet op på den, så vrikkede hun, hun lærte aldrig at cykle. Så måtte hun finde sig i at gå den lange vej, der var jo ikke noget, der hed busser dengang, nej, det kunne hun ikke lære, at køre på cykel.

Hvad foretog I jer ellers om sommeren, lavede I udflugter, skovture ?

I hvert fald, et par gange om året imens der var små derhjemme, mens jeg var der, så skulle vi have en tur efter Stensballe til, jeg tror næsten, det hed Krakbjerg, og så skulle vi selvfølgelig gå derud, det var en lang tur, men vi kunne selvfølgelig sagtens gå derud, og mor havde haft det travlt aftenen i forvejen. Vi var for det første blevet vasket allesammen, og så havde drengene hvide skjorter på med lange ærmer, matroskraver, og vi piger har selvfølgelig haft en hvid kjole på og så sløjfe i håret. Og så de to mindste, de blev sat op i en trillevogn, og så skiftedes vi til at trække den, og så havde mor lavet en stor madkurv til os, der har selvfølgelig været øl og snaps til dem, og vi andre, vi har vel fået noget saftevand, og den bar min far så på en knortekæp oppe på skulderen, og så gik min mor bagved og passede på den ikke dryssede ned. Det var så straks værre når vi skulle hjemad, for da var vi jo blevet trætte.

Og på vejen, der var der så mange charabancer dengang, de kørte dem, der havde råd til det, de blev kørt ud i skoven, de støvede jo vældig op på os, så da vi kom hjem, da var der ingen, der var rigtig hvid mere i blusen. Og det skete sådan et par gange om sommeren, men det holdt jo op, da vi fik kolonihave.

Det sted I tog hen, var der nogen sommerpavillon ?

Ja, det var der, men vi kørte altid udenom, det havde vi slet ikke brug for, for vi skulle hen et sted, hvor vi kunne rende frit omkring, vi var jo mange i os selv, så vi skulle ikke et sted hen, hvor.....,

Legede I så fællessange ?

Ja, vi trillede jo bare i det græs, det var jo noget nyt, at komme ud i græsset, og så havde vi nogle små, dem skulle vi jo også sørge for at lege med, vi havde jo også en bold med, og så var der også grænser for hvor længe vi blev der, for vi skulle jo også hjem igen. Men vi har da været på udflugter. Jeg syntes da også, at det havde været en god dag.

Jeg kan huske engang, da vi var blevet store, så måtte vi selv tage til Elbæk, der skulle vi sejle, og det var en pinse. Og da havde jeg lige fået ny kjole, og så blev det, det mest forfærdelige dårlige vejr, men vi ville altså derover, og så sagde mor: " Så må I altså have jeres frakke på " - " Nej, de gamle frakker, dem ville vi i hvert fald ikke have på, når vi havde en fin, ny kjole ", så vi tog af sted uden kjole. (Der menes frakke). Men inden vi nåede hjem, så var vi ligeså blå i hovedet af kulde, og folk sagde: " Jamen, har I da ingen tøj med " , " Nej, for det var jo fint vejr, da vi tog af sted " , så den tur kom vi til at huske længe. Vi var gennemfrosne.

Så blev I måske forkølet ?

Nej, det blev vi ikke, vi var ikke så kuldske, vi var jo sådan vant til lidt af hvert.

Du nævnte tidligere, at Carl Brisson var din fars fætter, og du har også nævnt for mig, at din far sang nogen af hans sange, kan du fortælle mig, hvad det var for nogen?

Næ- det var ikke nogen af hans sange, han sang, han blev jo en amerikansk sanger, og vi har hørt ham mange gange på bånd, især den her " København, København ", han var jo på min fars side, jeg tror de hed Pedersen, hans forældre hed Pedersen, og de kom til at bo i København. Og da kan jeg huske, han rendte rundt som bydreng, men hvad det var, det ved jeg altså ikke. Jeg ved, at han selvfølgelig rejste til Amerika og fik en søn, og så ved jeg faktisk ikke mere. Jeg har aldrig været i berøring med ham, men jeg kunne godt se, da jeg så ham på skærmen, da kunne jeg bare se, at han ligner min far.

Kan du huske navnene på nogen af de sange, som I sang derhjemme ?

Det meste af det min far han, nåh.. men det var var når min far han spillede, vi sang ikke ret meget derhjemme, det var sådan gamle viser, som han havde kendt deroppe fra Randers egnen, og så kunne der også godt komme lidt fædrelandssang.

Den sang, du nævnte, der havde 24 vers, kan du ikke huske, hvad den hed, eller hvad den handlede om ?

Det var jo selvfølgelig, de her gammeldags kærlighedsviser og hvor de unge, de tog ud og dansede og sådan noget i den retning, men jeg kan slet ikke huske, hvad den hed. Der sad vi jo inde og skulle forestille at læse lektier imens, der blev spillet og andre satte sig omkring, og man hørte ikke rigtig efter.

Egentlige arbejdersange, er det noget I har spillet og sunget derhjemme ?

Nej, det har vi slet ikke, så demokratisk var min mor nu ikke.

Kan du fortælle lidt omkring din konfirmation ?

Ja, jeg kan sige, at jeg havde den onkel og tante i Vejle, og de havde ingen børn sammen, han havde været gift før og var blevet enkemand, og med hende havde han vist 3 børn. Og da blev min mors søster, der hed Marie, hun var ellers lidt fornem på det, hun var gået rundt i sine unge dage som sy pige, der kom i hjemmene og syede, så hun var sådan lidt stor på det, og hun havde været forlovet med en fin herre, blev der sagt, men hun turde alligevel ikke gifte sig med ham. Og så går hun hen og gifter sig med den enkemand der. Og så siger min bedstemor til hende, for hun var så reserveret den tante, så sagde min bedstemor til hende: " Anine a æ'så raj for, at du ikke bliver god ved de små børn ", og det blev hun jo altså meget fornærmet over. Og de var så småt ved det dengang, at de tog en kommodeskuffe ud og lagde den lille i, men hun var ellers god nok, men hun var noget reserveret, og det blev hun ved med at være. Men det var de eneste, der kom til vores konfirmation, de var selvskrevne til enhver konfirmation, hver barnedåb, så skulle vi have fat i onkel Andersens, de skulle være med så, præsentere noget, de var de eneste gæster vi havde, og så var vi sådan set nok i os selv.

I så aldrig jeres bedsteforældre hjemme hos jer ?

Nej, det gjorde vi ikke.

Besøgte I så nogen gange dem ?

Ja, jeg besøgte mine bedsteforældre oppe ved Randers som stor pige, og da var de flyttet ude fra den lille ejendom, de havde, og ind til Randers by, og der var han kommet til at blive oppasser for nogen heste i en gård, og jeg kan huske, at (utydelig tale) de boede, sådan at jeg skulle træde et trin ned i en lille mørk lejlighed, og min bedstemor, det var sådan en lille trind, bestemt dame, eller kone, må jeg hellere sige, for det lignede hun jo, og så sagde hun til mig, sådan meget bestemt: " Nu kan du gå hen i kakkellovnen og hente din fars smørkrukke, det er den med det låg, og så kan du hente min med det låg dér ", for hendes det var lidt bedre smør end hans, de havde hver deres smørkrukke. Og ellers så blev jeg sendt hen til en pålægsforretning, og så skulle jeg be'om for 10 øre affald, og så fik vi affaldsrester, og dem hakkede hun så sammen, det smagte virkelig dejligt på et stykke brød. Det kan jeg altså ligeså tydelig huske, det der.

Det var ikke sådan, at I kom på ferie hos jeres bedsteforældre på begge sider ?

Det kunne vi slet ikke der, og det kunne vi heller ikke på min mors side, fordi at de havde overladt gården til deres søn, og så skulle de gamle jo bo der, men det gik altså ikke så godt, de kunne ikke rigtig finde ud af det med hinanden, så inden vi kom på ferie der, da var mine bedsteforældre kommet på de gamles hjem. Og da kan jeg huske, at jeg besøgte dem, og da var jeg lige konfirmeret, og jeg havde ellers fået sådan noget fint tøj, men det var moderne dengang med sådan tyndt voile, og da havde jeg fået sådan en fin bluse til en spadseredragt, og min bedstemor, hun lå til sengs, og så tog hun ved mit tøj, og sagde: " Det er mænd og Gud, da er noget sølle klær, du har på mit barn ", og det var nemlig ikke sølle, det var nemlig så fint, men hun syntes jo, at det var så tyndt. Min bedstefar, han var sådan en fin gammel bedstefar, han havde nu for det første sådan et rigtig fint, hvidt, fip-skæg, og så havde han hvidt hår, og så altid en kasket med blank skygge, og så hans træsko, de var ligeså blanke,

som hans kasketskygge var. Og så en knortekæp i hånden. Og der kan jeg huske, at jeg sagde til den tante Marie i Vejle

Fejl på båndet (optagelse på bånd ved tæller 400-407 mangler)

Havde I aldrig sådan noget, der hed sommerferie, hverken børnene, der kom af sted, eller kom nogen steder sammen med deres forældre ?

Jo, og nu var jeg den største pige, jeg har været på ferie, vi havde også en anden tante i Vejle, vi havde lille tante Marie, og de havde kun en søn, og der har jeg været på ferie nogen gange kan jeg huske. Så havde vi en onkel Anton, det var min fars bror, han blev lærer på landet, og det var noget, der hed Dons, uden for Randers et sted. Og den allerførste gang, jeg var der alene, da kan jeg huske, at min mor havde lavet en hat om af hendes egen til en stråhat til mig med to forskellige slags strå i, og satte kulørt bånd på, men jeg skulle altså da være meget fin med den hat på. Og så blev jeg sat op i en dagvogn, jeg kan huske, at jeg var så nervøs i den her dagvogn, den var jo så stoppende fuld, det var sådan nogle koner, der havde været på torvet, og til sidst blev der så mange, at jeg blev sat op imellem kusken foran, men jeg kom da i hvert fald frem til det sted, hvor jeg skulle være. Og så havde jeg en faster deroppe i Randers, og hendes mand gik hen og kom galt af sted, han var og maskinarbejder, han blev slæbt med en maskine rundt, så han var helt lemlæstet, da han kom ud. Og så kan jeg huske, min tante, der blev enke, hun tog ud hver sommer hos den onkel og var hele sommeren, og havde sine børn med, hun havde 2, nej de havde 3, de var med, og så var vi en 3-4 stykker med fra Horsens, så skulle hun passe det hele derude, så der var vi på ferie flere gange i løbet af den tid, jeg var hjemme. Og dengang jeg så igen havde været oppe at besøge min tante igen, hun blev så syerske, da kom hun så til at bo i Møllerstræde i Randers, og da legede vi derude, men det var selvfølgelig med en del masse andre børn, der spillede bold, og pludselig, så blev der så stille, og så sagde jeg til mig selv: " Hvad er der i vejen ? ", og så fik jeg jo at vide, at det var Peter Sabroe, og han gik rundt dengang og tog sig af de, der var blevet ensomme, og hvem der var kommet i nød. Og han omkom selv ved en togulykke. Det var ved Bramminge, og det blev en stor sorg for en masse mennesker, fordi han hjalp de mindst bemidlede. Ja, så ved jeg faktisk ikke mere.

Vi begyndte før at snakke om din konfirmation, jeg synes lige, at vi skal prøve at høre lidt om det.

Jeg skulle jo egentlig have gået til præst i Klosterkirken, nej i Frelserkirken, der hørte vi til, og jeg var indskrevet, så skulle alle mine skolekammerater i Klosterkirken, for de kunne meget bedre lide den præst, han var så flink, pastor Heskjær, som jeg skulle gå ved, det var sådan en sær sur en. Så meldte jeg mig ud igen, og så kan jeg huske, at han kom hjem og skældte min mor ud, om det var børnene, der skulle bestemme, 'nej, mor mente ikke, hvad han mente med det?' 'ja, nu var jeg indskrevet ved ham, hvorfor jeg så ikke skulle blive der?' 'nå ', sagde mor, 'hun ville jo så gerne gå sammen med de andre, og nu var hun skrevet ind, så det var der ikke noget at lave om ved '. Så jeg blev altså konfirmeret i Klosterkirken ved pastor Ålmann, og det var en meget, meget stille præst. Jeg kan huske den sidste gang, vi skulle til

præst inden, vi skulle konfirmeres, da skulle vi derned at se, hvordan han boede, så fik man en kop chokolade, og så havde man sådan en lille kuvert med, med en lille skilling i, som man nu syntes, det var skik og brug, og der så vi dernede et billede af hans kone, sort billede med sort flor omkring og blomsterbuket på, og det syntes vi, at det så meget dyrt ud.

(han var enkemand) Og selve den dag, jeg skulle konfirmeres, da var det godt nok lidt koldt, men vi syntes alligevel, at det var for flot, at vi skulle have en vogn at køre i, og da jeg nu skulle have en spadseredragt, som andendagstøj, så kunne jeg ikke så godt have den over en hvid kjole, så jeg sagde, at jeg godt kunne gå uden kjole, og det så jo pænt ud jeg kom, og jeg skulle gå med min far under armen, det var noget mor havde bestemt. Da vi så kom hen i kirken, så skulle jeg gå op ad gulvet med min far under armen, og det var jeg egentlig ked af, for det så jeg ikke, at der var andre, der gjorde, men det var noget, der var bestemt hjemmefra, at det skulle vi. Og da havde mor selv syet min kjole, og jeg ved, at der var nogen, der sagde, at det så pænt ud, når man blev ført op. Men da jeg så skulle til at hjemad, så var jeg ikke så glad for det, for da var det blevet snevejr, så da så det lidt underligt ud, at jeg spadserede fra Borgergade og igennem Søndergade i hvid kjole uden overtøj.

Blev du konfirmeret om foråret eller efteråret ?

Det var om foråret, og så fik jeg jo altså de hvide sko, som jeg egentlig skulle have haft til den tur, jeg skulle have til København. Der havde jeg en onkel og tante, der boede derovre, og han havde skomagerværksted, og så solgte han sådan lidt indendørssko, og han boede i Hyskenstræde, det husker jeg så tydeligt, fordi jeg kunne selv lige gå derned fra og så til Fisketorvet, og der skete jo meget dernede, og det syntes jeg, at det var vældigt at komme derned. Og så havde jeg jo været så uheldig en aften de havde fremmede, og jeg skulle nå et kagefad, der stod oppe på den øverste hylde, og det falder fra mig, og går i stykker. Og så siger min mor til mig: " Ja, nu kan du selv om det, nu får du ikke de hvide sko til den Københavner-tur." Og jeg tænkte ved mig selv, du får dem nok alligevel, men det gjorde jeg altså ikke, jeg måtte rejse i mine sorte knapstøvler. Og det kunne jeg jo godt mærke, da jeg kom over til København, og jeg skulle med en fætter, der var ældre end mig, han syntes ikke, de var smarte nok, så om ikke jeg kunne prøve nogen af hans søsters sko med høj hæl under, og det prøvede jeg jo altså.

Det var almindeligt, at I omkring konfirmationen kom den tur til København ?

Det var bestemt sådan, at når man gik til præst, fik man en tur til København med det sidste år. Mine 2 brødre havde været der før. Jeg ved ikke hvornår det holdt op, det ved jeg ikke, men jeg nåede at komme derover. Ellers kom vi jo ikke på ferie.

Hvordan forløb din konfirmationsfest ?

Ja, den forløb jo sådan, at min mor jo altid måtte blive hjemme, for hun skulle lave maden jo, men så var det, at vi havde den onkel og tante fra Vejle, og de kom jo så hver eneste gang, og de kom jo selvfølgelig også til min konfirmation. Da var der altid lavet festmiddag, og dækket pænt bord, det kunne ikke være bedre. Og lidt konfirmationsgaver fik jeg da også, men det var da meget beskedent dengang. Men jeg kan huske gravør Enghoff (Em ?), som

boede dernede i gården, han havde lavet en sølvbroche, fin graveret, med mit navn i, og ellers sendte de andre jo telegram.

Nu snakker vi om din konfirmation, men jeg kunne godt tænke mig at høre lidt omkring jeres fester og højtider, f.eks. hvordan I fejrede Jul, om I havde nogen specielle traditioner, som I brugte hvert år ?

Vi havde jo altid det her med fastelavn, så kunne mor..., selvfølgelig lavede vi fastelavnsris, det gjorde vi jo altid, vi fik altid fastelavnsris, vi skulle jo også forestille, at vi bankede vores far og mor op, især da de mindste jo. Der var jo altid nogen store, der synes, at det var de blevet for store til. Og så kunne hun jo også lave lidt pyntehatte og sådan noget, og selvfølgelig begyndte drengene også at gå rundt og synge fastelavn for at få en skilling, men det blev jo aldrig til ret meget. Så blev der bagt fastelavnsboller derhjemme.

Slog I sommetider " katten af tønden " ?

Ja, det gjorde vi, det var nu dr. Lund, der sørgede for det. Han syntes, at vi skulle have lidt sjov nede i gården, så vi fik en stor tønde hængt op, og der var vi jo, deres egen to, og så var vi vores, og vi var jo mange, og så var der tre over fra maleren, og så var der fire inde fra dem, der hed Christiansen, der var snedker, så vi var egentlig en pæn flok dernede. Og så slog vi katten af tønden, jeg tror nok, at det var en af malerdrengene, der fik kattekongegaven, men jeg kan ikke huske, hvad det var, og så fik vi selvfølgelig boller, og så blev der delt saftvand ud. Og en anden gang, da inviterede han, da skulle vi hen og se en film, det har nok været en sjov film, og så bagefter, så skulle vi op og drikke chokolade, og så fik vi boller og kage deroppe, og så sagde vi jo pænt farvel og tak.

Hvordan med jeres Jul, det holdt I også derhjemme ?

Ja, det gjorde vi da. Der blev selvfølgelig både gjort rent, det blev nu nok det sidste med at blive gjort rent, men så blev der jo bagt, mor hun bagte meget, og vi store, vi hjalp jo til, og de små, de fik en klat dej, så kunne de stå og rode med den, til den var helt sort, men den var jo alligevel lige god for dem. Efterhånden som kagerne blev bagt, så blev de talt af min far, og det gik meget højtideligt til, der var ingen, der skulle gå i stykker. Og så blev der skrevet, hvor mange, der var af den slags brunkager, og hvor mange der var af vanillekranse, og så blev der lavet nogen med brun og hvid dej imellem hinanden, det så meget fint ud. Og så til sidst blev der selvfølgelig lavet pebernødder. Til selve juleaften fik vi som regel det, vi kalder forloren and, det var jo altså fars rørt op, og så var der æbler og svesker i, rødkål, så havde vi som regel et eller andet syltetøj eller agurker, eller hvad det nu kunne være. Og så fik vi risengrød først, og det mættede jo også lidt før vi fik det andet. Vi havde ikke begyndt på mandelgave dengang, men vi fik, hvis en trængte til et par strømper, så fik den et par strømper, hvis en skulle have et nyt hårbånd eller sådan en lille ting fik vi, eller en lille bog kunne en få, og så fik vi hver en godtepose. Når vi havde spist, og der var ryddet af, så gik min far ind og tændte juletræet, og så lysene, de blev tændt allesammen og sprederen sat på og så blev døren lukket op, og så var det altid de små der stod forrest, og så blev der selvfølgelig sagt åh..., for fint så det da ud. Så varede det ikke så længe efter, så begyndte de små at blive søvnige, og så kom de i seng, og

så har vi andre nok haft et lille juleblad at sidde og kigge i. Det kan også være, at vi har fået et spil lotteri, så kunne vi jo da spille om pebernødder. det kunne vi i hvert fald ikke komme til at skændes om, det kunne vi, når vi spillede ludo jo.

Er der nogen specielle tildragelser eller oplevelser, som du kan huske specielt fra din barndom i Horsens ?

Der var i hvert fald Maj-festen.

Prøv at fortælle lidt om den.

Da samledes jo alle arbejderne under deres egne faner, det var smede- og maskinarbejder, der var snedkere, og der var mange andre, og de marcherede så igennem byen med fuld musik op til folkets Lund, og der blev holdt taler, og så senere hen, så kom konerne derop med børnene, og de havde så madkurv med, og der var nogen små lysthuse, og det var kun træer, de var klippet sådan i rund facon, og var meget tætte, og så stod der et rundt bord på midten, og så var der bænke der omkring, så var der lige sådan en åbning man kunne gå ind, og så sad man ellers ugenert. Og sådan et, det kunne vi jo sagtens fylde op når vi var mange med. Det var der mange andre end os, der gjorde. Så var der også noget gøgl med til sådan noget fest. Sådan en lille karrusel af de her bittesmå nogen med en lille træhest på. Og nogen af de små har selvfølgelig nok fået en tur på det, men vi fik da ikke allesammen.

Nu snakker du om folkets Lund, plejer man normalt ikke bare at kalde det for Lunden ?

Nej, vi havde to, men oppe på folkets Lund, der var derforuden en pavillon, hvor der hver sommer var sommerrevy, og så var der dans bagefter. Men det var jo først når man blev voksen, man tog del i det. Så havde vi derforuden, ja der var på folkets Lund, når de havde fået madkurven sat frem og mændene fik en øl, så blev der jo lidt godt humør, så fandt de jo hinanden, hvem de nu skulle snakke med og hilse på og sådan noget. Men vi skulle jo hjem i ordentlig tid, vi havde jo altid gerne en i barnevogn, der var med.

Men så havde vi jo Karolinelund, og det var egentlig den, man kom til først, og den var meget, meget fin, og der var græsplæner, man ikke måtte træde på, og så var der meget fine blomsterrabatter inde i midten, og der stod så at det måtte ikke betrædes. Og så deroppe, der havde vi en mægtig stor plads med en stor tribune nede, og så var der bænke hele vejen rundt, vi kunne sidde på, og hver onsdag om sommeren, var der koncerter deroppe, og det kostede ikke noget. Om søndagen kunne vi også komme derop, men så skete der jo i løbet af sommeren, der kom nogen sangere, virkelig fine sangere, bl.a. var der Fønss, det var sådan en, med en basstemme på, og så var der Peter Cornelius, det var sådan en lille gemytlig fyr, ham husker jeg særlig godt, og der kom også flere, men dem kan jeg ikke huske navnene på. Og dirigenten, det var en der hed Macar fra Horsens, og hans kone, hun akkompagnerede ham ved flyglet, og det var hun dygtig til. Så var der en meget fin trappeopgang til selve den store restauration deroppe, så de der havde råd til at sidde deroppe og få kaffe eller en anden drink, de sad jo så højt oppe, de sad jo flot og kunne lige kigge ned. Vi andre mere almindelige, vi stod jo dernede eller også sad på bænke, det var nu gerne mest de ældre, der gjorde det, for vi unge,

vi gik jo sådan i en rundkreds, så man kunne blive helt svimmelhovedet, så gik vi den anden vej, vi skulle jo lige vise, hvor godt vi så ud.

Vil det sige, at I fik jeres pæne tøj på i Lunden ?

Ja, jeg kan huske den første gang, jeg skulle derop, da skulle jeg jo pænt følges med min far og mor, og da havde hun fået syet en frakke om, jeg var jo da så fin, men jeg var altså ikke stolt af, at skulle stå ved siden af min far og mor, jeg ville jo hellere have gået rundt med de andre unge, og det kom jeg jo også til senere hen. Da gik jeg så sammen med min søster Valborg, da hun så skulle til at med, hun var jo godt et par år yngre end jeg, hun siger også, at hun stod sammen med sin far og mor til at begynde med, men det holdt hun hurtigt op med.

Kan du huske, hvor gamle I var dengang ?

Ja, jeg har været lige konfirmeret dengang, det kan jeg da huske, fordi da jeg havde fået den her frakke syet, den var blevet foræret. Og efterhånden som man selv blev ældre, så behøvede man ikke at have sine forældre med.

Skolegang:

Fortæl mig noget om din skolegang, hvor gik du i skole ?

Ja, det gjorde jeg på Vesterskole, som lå oppe i Allégade, det var sådan en gammel skole, og jeg gik ud af 7. klasse, der var ikke flere, så så var man altså færdig. Men jeg fik at vide, at jeg var temmelig flink oppe i skolen, men hvis jeg havde noget, jeg skulle have læst på hjemme, så syntes jeg ligesom det kneb mig lidt mere. Det var sådan noget som salmevers, og der var også andre danske vers, som man skulle huske udenad, og så selvfølgelig tabellen, så var det jo mange gange, når man løb til skole, så gik man jo og sagde til sig selv 8 x 9, 3 x det, og sådan kunne man blive ved, og ligesådan i samlevers, så hørte man sig selv om igen og om igen, og når man så endelig skulle til at op, så var det ligesom om der var gået en klap for, og det var altså ikke altid lige spændende, for der var jo nok, der sad og grinte ad en. Men ellers så klarede jeg mig nu meget pænt. I hvert fald så var jeg god til at læse op, og jeg var også kommet til at gå i en fælles klasse, og der kunne vi tydelig høre forskel af drengene og pigerne når de skulle læse, drengene var ikke nær, nær så gode som pigerne til at læse. Og det var sådan li-rum, larum når drengene, de skulle sige noget, men de fleste piger..... og jeg var i hvert fald god til at læse. Selvfølgelig var jeg god til at synge, og håndarbejde, det kunne jeg da også godt, og skrive, det gjorde jeg også meget pænt, og regning, det var sådan almindeligt. Men der var en gang til eksamen, jeg ved snart ikke, om jeg var glad for det, eller hvad jeg skal kalde det, det viste sig, at jeg var den eneste, der havde fået rigtigt til den eksamen, og jeg kunne jo ikke se efter nogen, for der gik jo hele tiden nogen og holdt øje med os, og så sagde frøkenen, at de skulle rejse sig op og gøre honnør, fordi jeg var den eneste, der havde rigtigt, og jeg var rigtig godt ked af det, fordi jeg var jo aldrig vant til sådan at blive rost, så det ville jeg meget hellere have undværet det der, der var da nok til at være misundelig på mig. Og af hvad grund jeg har fået det, det ved jeg ikke. Jeg var selvfølgelig også meget dygtig til gymnastik, og da kan jeg huske den lærerinde, vi havde, hun hed fru Thorup, og det var den samme, vi hav-

de til regning, og så når vi skulle gå hen ad bommen deroppe, så sagde hun: " Kan I lige se efter Ellen, kan I se, hvor pænt hun går frem og tilbage med hendes arme, kan I se, hvor pænt hendes ben, de er samlet, hun ligner ikke sådan en sprællemænd ". Og så sagde hun: " Du skal nok få en pæn mand engang, når du skal giftes, så pænt som du går her hen ". Det var selvfølgelig nogen, der syntes, det var noget pjat, men det sagde hun da i hvert fald.

Du sagde, du havde været heldig at komme i en fælles klasse, vil det sige, at det ikke var almindeligt, at drengene og pigerne gik sammen ?

Nej, det var det ikke, for mange af klasserne, der gik man alene, men jeg tror, at når vi kom til 4. klasse, så blev vi delt både piger og drenge, altså i samme klasse, og drengene, de var ikke søde ved den lærerinde, vi havde. Jeg kan huske, vi havde en mægtig stor tavle, der stod på gulvet, og den kunne vippe, sådan omvendt, og der er jo mange gange en dreng rendt efter lærerinden, for hun kunne ikke fange ham, og så rendte han den anden vej. De var jo frække mange gange, de store drenge. Men selvfølgelig, vi piger, vi syntes jo, at det var sjovt alligevel.

Sad I så piger sammen og drenge sammen, eller sad I piger og drenge sammen ?

Vi sad for sig i 2 rækker.

Var det lige meget, hvordan I kom til at sidde, eller hvem bestemte ?

Vi bestemte sådan selv, hvis man nu havde en veninde, vi syntes, vi godt ville sidde sammen med, og så var det også mange gange vi syntes, vi ikke ville sidde ved de allerforreste pulte, vi kunne godt trække os lidt tilbage.

Det var ikke læreren, der sagde, at nu skulle I sidde sådan og sådan ?

Nej, så skulle man da have lavet en eller anden, hvad skal vi sige, bommert, og så fik vi en bestemt plads, og så fik man at vide, at nu skulle man blive siddende der, det var altså, hvis man havde været næsvis, men det var jeg nu ikke ude for.

Hvad syntes du så om dine lærere ?

Ja, min skræk, det var i hvert fald overlæreren, og ham havde vi til geografi, og han var jo nu så striks med al hans færden og være på dernede, jeg kan huske om morgenen, når vi kom, så skulle vi jo stille op dernede i gården, enten det regnede, eller hvad det gjorde, og de fleste børn havde jo træsko på dengang, og så for det første, når klokken ringede, så stillede han sig op på en forhøjning i gården, og så stod han længe sådan og stirrede ned, hvis han kunne se, at en eller anden var kommet lidt ud af geled, så blev der råbt op: " Dernede, sørg for at komme ind ", og så marcherede man jo ligeså fint efter hinanden, så snart vi kom ind gennem porten, vi kom ind til trappeopgangen, træskoene af og i hånden og så gå på strømpefødder. Så var der jo nogen imellem, som havde støvler på, og så om vinteren, når det var snesjap og skidt, så blev trapperne jo våde, men det måtte os med strømpe sokker jo finde sig i, så skulle træskoene stå pænt, hvor vores tøj, det hang.

D.v.s. i timerne, når I var i skole, da gik I i strømpe sokker ?

Altså så havde vi jo sko med, vi havde skiftesko med, kludesko, var det jo gerne dengang.

Du siger, at han var striks, havde han været militærmand ?

Ja, det tror jeg nok, han havde. Det var en flot mand med snoet overskæg, han havde nogle søde børn, og en dejlig kone. Jeg har endda gået op hver morgen i lang tid og ringet på døren for, så der kunne ligge rundstykker oppe på trappen til dem, men det vidste han selvfølgelig ikke, at det var mig, der gjorde det. Men alle børn havde skræk for ham.

Hvad så med de andre lærere, kan du huske noget særligt om dem ?

Ja, vores sanglærer, han ville så gerne stryge vi store piger sådan ned ad armen, jeg sang ellers første stemme, men så syntes han, at vi manglede noget på anden stemme, om ikke jeg kunne gå med der, jo, det kunne jeg da godt. Da kan jeg huske, vi var en 7-8 piger, og vi skulle så mødes ude i hans privathjem, og der skulle vi så lære at synge, som vi nu kunne i anden stemme, og så fik man jo kaffe og kage, og det syntes vi da godt nok om.

Hvad var det for nogen ting I sang ?

Ja, det var da fællessang, vi sang.

Var det fra den danske sangbog I sang, eller var det korstykker ?

Nej, det var det ikke korstykker, det var....., jeg kan ikke huske det.

Havde I også kvindelige lærere, havde I en dame til gymnastik ?

Ja, og så havde vi en gammel, sirlig frk. Bentson til religion. Det var godt nok. Og så havde vi en frk. Petterson til håndgerning. Der skete aldrig noget, men jeg kan huske engang, at jeg skulle da vise mig, og da skulle vi ned at bade, der kom vi jo om sommeren ned på den kommunale badeanstalt, der var nu langt at gå derned, og så skulle man jo helst i vandet, og jeg skulle da vise mig i hvert fald, at jeg turde godt gå så tæt på selv om ikke jeg var klædt af, jeg havde mit tøj på, med det resultat, at jeg plumpede i vandet. Det gjorde jeg ikke andet end den ene gang, for jeg kunne jo hverken svømme eller noget. Og det var der ikke ret mange, der kunne dengang.

Vil det sige, at I ikke lærte at svømme i skolen ?

Nej, og der gik jo en striks dame dernede og holdt øje med os, og det var den samme, vi havde på skolen om vinteren, når man skulle over at have et brusebad, hun var en meget striks dame. Og hun gik jo og passede på, at vi bar os ordentlig ad dernede i bassinet, så kunne hun godt smide sådan en stor prop ud, men du godeste, der var kun sådan et bassin til en hel klasse, så var der jo ikke ret meget plads, men der var jo altid nogen imellem, som kunne svømme, der var jo også badeanstalt længere ude, vi kunne gå hen, men der nåede jeg aldrig at komme ud, det havde jeg ikke tid til, men jeg fik en dukkert dengang da.

Du sagde, der skete aldrig noget i håndgernings-timerne, hvad lavede I, hvad syede I ?

Ja, i de mindre klasser, der strikkede vi jo bare de her almindelige vaskeklude, strikkeposer og støveklud med rød kant omkring. Men da vi så blev lidt større, så kom vi op, og så skulle vi sy f.eks. en chemise, det var sådan med halve ærmer, og der skulle lidt rynker på herude i ærmerne, og så skulle der sådan en lille feston kant heroppe, og det hele, det skulle jo syes i hånden, så skulle man jo passe på, at stingene ikke gik for meget igennem. Ja, der var jo mange gange, at noget var blevet lidt broget inden det blev færdigt, for det tog lang tid. Vi lærte aldrig at komme til at sy på symaskine, det brugte vi ikke dengang. Det var alt sammen noget, der var syet i hånden. Ellers så lavede vi jo pynteforklæder på det her stramaj, hvor vi så broderede en pæn kant på.

Hvad for fag kunne du bedst lide ?

Jeg har ikke spor imod at sige salmevers, når jeg kunne dem godt. Og ligesådan det her vers, vi sagde i skolen, dem kunne jeg også godt lide at læse op i det hele taget. Jeg syntes heller ikke, jeg var så dårlig til genfortælling. I gennemsnit så klarede jeg mig sådan i mellemste, jeg var hverken de første, jeg var heller ikke i bunden.

Du sagde, lærerne sagde, det somme tider kneb lidt med hjemmearbejdet ?

Ja, det var for det, jeg skulle lære udenad, at det havde jeg ligesom....., husk på, når vi sad deromkring bordet så mange om aftenen, og min far kunne stå og spille violin, og nogen, de småskændtes, og hvis alle sad der omkring bordet, så var det ligesom om man ikke rigtig kunne samle sine tanker. Men jeg var da ikke helt umuligt.

Syntes du, at du havde indtryk af, at du fik lært noget i skolen ?

Det har jeg da tænkt på bagefter, at man blev jo ved med den her tabel, og det samme om igen, jeg syntes, der var mange ting, at de kunne have vist en, f.eks. hvis nu man var kommet i en forretning, så var man selvfølgelig kommet til at gå på aftenskole, så havde man lært lidt, men f.eks. at gå ned på posthuset og sende en postanvisning, eller sådan et eller andet praktisk, det syntes jeg faktisk, det kunne de godt have taget med. Men det var der ikke tale om, det var det samme med regning og om igen. Der syntes jeg godt, de kunne have lavet noget, der syntes jeg, at man var langt bagud i forhold til nu om stunder.

Du sagde, at du gik ud af 7. klasse, der var ikke flere klasser, kunne du godt have tænkt dig at fortsætte i Realskole ?

Nej, det kunne jeg ikke, for det havde vi slet ikke haft råd til. Det var slet ikke noget, der kom på tale ?

Nej, nej slet ikke. For det første, man kunne jo nok have søgt en friplads, så skulle man jo være dygtig ikke, og så skulle man jo også være helt anderledes klædt på, og ligne de andre børn, der gik der. Så det var der slet ikke tale om. Nej, de syntes derhjemme, at det var godt nok, at vi kom ud af skolen, så kunne vi jo begynde selv at tjene lidt.

Dengang du gik i skole, havde du da arbejde ved siden af skolen, om eftermiddagen ?

Ja, da min storebror var kommet i bagerlære, da kom jeg derned som lille bypige og skulle gå med morgenbrød. Det var før jeg gik i skole, og det var meget tidlig, og der var mørkt, og jeg var ikke altid glad for at gå, og jeg havde et sted, hvor jeg skulle op på 4. sal, de skulle kun have 2 rundstykker, det var 2 frøkener, jeg måtte ikke bruge fortrappen, jeg skulle gå igennem den lange gang og over gården og op over bagtrappen, og der var ingen lys på bagtrappen, så det var jeg altså ikke glad for. Og så en gang kom jeg hylende ind til bageren og råbte, at der var en mand efter mig, og jeg kan huske, at bager Schmidt, han smed sine træsko og løb ud gennem smøgen, men selvfølgelig var manden jo væk for længst. Så havde de en stor Sct. Bernhardshund, så skulle den følge mig, og den var jeg selv bange for, men den havde nemlig mundkurv på fordi, den havde den grimme vane, at den ville springe op på folk, når de kom cyklende, så den ville jeg hellere have undværet. Så snart jeg så var færdig med at gå med morgenbrød, så havde jeg jo dejligt dernede, så fik jeg jo også middagsmad, og så fik jeg jo selvfølgelig en ordentlig pakke wienerbrød med hjem, når jeg skulle direkte fra skolen derned, men det var samtidig, jeg havde nogen anderledes timer, sådan at jeg kunne nå hjem først. Så dengang da brugte man altså at købe gammelt brød, og da havde vi jo en meget flink dame i forretningen, og jeg havde vel 35 øre eller 50 øre med ned, som jeg skulle købe brød for, og så havde hun jo pakket en kurv, som jeg måtte få med, og den var de penge værd, meget, meget mere værd.

Blev du så i den plads resten af den tid, du gik i skole ?

Nej, det gjorde jeg ikke fordi, når jeg sad oppe i klassen, så kunne frøkenen lægge mærke til, at jeg sad sådan ligesom og nikkede med hovedet, og så var jeg altså lige ved at falde i søvn, og det var jo fordi jeg var kommet for tidlig op. Og så var jeg heller ikke så vild med det her at rende med morgenbrød.

Hvor tidlig skulle du starte om morgenen ?

Jeg skulle være dernede ved 6-tiden.

Kan du huske noget om, hvor gammel du var, da du havde den plads ved bageren, ca. ?

Jeg vil næsten tro omkring 10 år.

Du sagde også noget om på et tidspunkt, at du bagefter havde det rart, når du var nede ved bageren, hvor længe blev du der om dagen ?

Jeg blev der da ikke længere end til, jeg skulle i skole, det var sommetider, jeg skulle hjem først, men andre tider gik jeg lige direkte derfra og i skole, jeg gik sådan skiftevis om eftermiddagen.

Så var det, at du fik middagsmad inden du gik ?

Ja, ja. Når først jeg var færdig med at gå med morgenbrød, der vil jeg lige fortælle om, vi fik en kop kaffe, når vi kom derned, dvs. det var en stor skål, og den blev serveret ned i bageriet, og

så havde vi jo sukkersækken dernede ved siden af, så vi kunne få sukker, når vi ville, så fandt vi noget at køre rundt med, og så fik vi lige hver et stykke 2-øres snegle, dem kunne vi spise af, det gjorde vi, og der var jo fint til at begynde med, men da jeg så opdagede, at de andre, de tog også wienerbrød, så tog jeg jo også wienerbrød. Så en dag så siger bageren: " Hvor er det der henne, de her smørboller, hvor er de henne, hun siger derovre i forretningen, hun har ikke fået nogen ind ", vi vidste det ikke, den ene vidste det ikke og den anden heller ikke, det vil med andre ord, at vi havde faktisk spist dem ovre i bageriet, og så var han jo meget sur bageren. Men ellers så var de flinke. Når jeg så var færdig med at gå med morgenbrød, så skulle jeg sommetider gå lidt byærinder for dem privat, og så fru, hun var så dygtig til at pynte lagkager, og hun lavede selv citronfromage, og pyntede lagkagerne så fint, og så var der jo altid noget bagefter i skålen, som jeg kunne få lov at slikke, det kunne jeg selvfølgelig godt lide. Så har de også taget mig med ud til deres sommerhus, der lå ude ved Stensballe, og der havde de en lille hest, en lille jumbe, og så kørte vi derud, der var jeg med dem ude nogle gange, for de havde nemlig ikke nogen børn selv, og det var jo noget, jeg syntes var vældig at komme med derud, men så holdt jeg alligevel op, da jeg skulle.

Kan du huske, hvad du fik i løn for det der job ?

Nej, og jeg kan heller ikke tilkomme at have fået ret meget efter alt det, jeg fik, altså alene alt det brød vi fik med hjem, det var jo pengene værd, men selvfølgelig har jeg da fået en lille løn, men det har været så lidt, så.... det ved jeg slet ikke. Jeg ved i hvert fald, når drengene havde pladser, så fik de 2 kr. om ugen, men jeg har nok ikke fået mere.

De har nok skulle spare ?

Ja, det vil jeg tro, men så fik jeg det jo på en anden måde, de var jo vældig flinke.

Det vil sige, at de gav dig andre ting end penge ?

Ja, jeg fik f.eks. engang sådan en fin kjole af dem dernede, jeg har også fået sådan småting foræret.

Da du så efterhånden sad og faldt i søvn i skolen fordi, du havde et så tidligt job, og holdt op med det, hvad kom du så til at lave, havde du så ikke noget ?

Da jeg så blev lidt større, så var der kommet boghandler Ussing efter den første boghandler. Han var en præstesøn, jeg kan ikke rigtig huske, hvor han kom fra, og han var ikke gift på det tidspunkt, og han havde en lejlighed ude i Stjernholmegade, helt oppe ovenpå, og den skulle jeg så ud at gøre rent for ham, og der var hundekoldt derude. Og så havde han jo et vaskefad, og man skulle op på loftet, der lå vaskehuset deroppe ovenpå, og der skulle man op og hente vand og sætte vand ned til ham. Der er godt nok kakkelovn nu, men han fyrede altså ikke i den. Det bedste ved det hele, det var om sommeren, da fik han en masse pærer sendt hjemmefra, og dem kunne jeg selvfølgelig ikke holde mig fra. Og det sjove ved det, da jeg som halvgammel nu er kommet forbi den bygning, hver eneste gang jeg går forbi, tænker jeg på dengang han boede deroppe.

Hvad bestod dit arbejde så i ellers for ham ?

Jamen, jeg skulle jo ordne hans seng og gøre hans servantestel rent og støve af og gøre sådan lidt, jeg kan heller ikke huske, hvad jeg fik for det. Det har jo ikke hørt sammen med det, vi fik i forretningen, for det var jo min mor, der havde den. Jeg kan altså ikke huske, hvad jeg har fået for det.

Ellers havde du ikke andre pladser ?

Nej, for så var det jo ved, at jeg skulle gå til præst, så havde man jo også en anden skolegang, så kunne man altså ikke have noget ved siden af.

Hvordan fik du den plads ved bageren, og senere hen nede ved boghandleren, var det noget dine forældre skaffede, forlangte du skulle have, eller.....?

Nej, det var det ikke, nu var det fordi min bror var kommet i lære dernede, og så havde de haft en bypige, men hun var altså blevet så stor, så hun ikke ville være der mere, og så spurgte de min bror ad, om han ikke havde en, der gerne ville have den plads, og så gik han hjem og fortalte os, og så syntes mor, at så skulle jeg prøve, at have det, og det var vi også glad for, for vi fik jo altid dejligt brød, og flinke, det var de jo ved mig dernede. Og boghandler Ussing's lejlighed, som jeg gjorde i stand senere, det kom jo af, at vi havde forretningen at gøre i stand, og han var jo ikke gift på det tidspunkt, så derfor manglede han jo en til at gøre rent, og det var så eftermiddagsarbejde, jeg havde der.

Ved du noget om, hvor mange timer hver dag, du var der ?

Jeg har nok været et kvarter om at gå derud, og så inden jeg kom op ad alle trapperne, det har nok været mellem 1,5 og 2 timer.

Men det var det, man kalder lettere husholdningsarbejde, du skulle ikke vaske storvask og sådan noget ?

Nej, jeg skulle kun holde hans lejlighed ren, rede hans seng, sørge for hans vaskefad, og det hele, det blev tømt og hælde det gamle vaskevand væk og forny det, støve lidt af og i det hele taget gøre rent. Han opholdt sig jo kun derude om aftenen, han var jo i forretningen hele tiden.

Hvad pladser havde du fra du gik ud af skolen og til du blev gift ?

Jeg begynder med begyndelsen. Da var jeg lige konfirmeret, og så fik jeg plads nede i Gl. Jernbanegade ved en grosserer Larsen, og det var ældre mennesker, og de havde en halvgammel datter, der boede hjemme, og der var jeg ikke særlig glad for at være. Det første jeg skulle, når jeg kom om morgenen, det var at jeg skulle have en stor kurv med hanke i hver side, og så skulle jeg gå rundt og tage alt kobber- og messingting fra køkkenet, det skulle lægges ned og dækkes over for ikke at blive grimt, når man skulle til at lave mad. Så kom der jo en mælkeemand ned i gården, og så var der selvfølgelig andre piger dernede, og så gav jeg mig til at sludre med en af dem, og da jeg så kom op, så fik jeg at vide af fru, at jeg gik ikke til mælkeemanden for

at snakke, og hun brød sig ikke med det her at snakke på trappen. Jeg skulle bare lave mit arbejde. Der kunne jeg altså ikke lide at være nede, jeg syntes, at manden han var studs, men det var jo sådan en rigtig gammeldags type, og de gjorde jo ikke sådan noget ud af pigerne, så jeg sagde altså, at jeg ikke ville være der mere. Og så kan jeg huske, at min mor gik derned og sagde, at hun syntes, at jeg skulle rejse fordi, jeg var ked af at være der, og det var hun jo altså ked af, for hun var godt nok tilfreds med mig, men de blev i hvert fald enige om, at når jeg ikke kunne lide at være der, så skulle jeg være fri.

Var det for at hjælpe dig, at din mor gik derned, kunne du ikke selv sige din plads op ?

Det var fordi, nu var jeg jo så ung, og så for at fru'en ikke skulle, hvad skal jeg sige, synes at jeg var næsvis, så syntes min mor, at hun ville gå derned og forklare det som det var, at det kunne jeg altså ikke finde mig i.

Og så kommer jeg derfra over til dr. Lund, som vi boede i gård sammen med, og der kan jeg huske, den første gang jeg kom derover, så sagde hun til deres store pige, at nu kunne hun vise mig, hvordan jeg skulle dække bord, og så da jeg havde set, hvordan det lå, så tænkte jeg ved mig selv, det kunne du gøre bedre. Så næste dag, vi skulle til at dække bord, så kunne den anden hjælpe mig, så sagde jeg: " Det er ikke nødvendigt, det kan jeg selv ". Og så havde jeg jo pænt lagt skeer og gaffer, som jeg plejede at gøre hjemme, og så siger fru'en til mig: " Hvem har dækket bordet i dag ", ja, det havde jeg jo da. " Hvem har lært dig at dække så pænt bord ", og det havde jeg nu da lært hjemmefra, så det var nu ikke nødvendigt, at de skulle lære mig det, og det prøvede de heller ikke på mere. Og der var jo doktoren og hans kone, og så var der 2 piger, og den ældste, hun var lidt ældre end mig, de gik jo på latinskole. Og så havde de sådan en langstrakt lejlighed, hvor soveværelserne de lå sådan på række fra køkkenet, der var et lille værelse, det var beregnet til kokkepigen, og så kom børnenes værelse, og der var jo de her 2 senge, man skulle rede, og så var der dobbelt servante, et til hver af pigerne, og så var der natpote ligesådan, og de skulle jo tømmes hver dag, og ligesådan gøres rent derinde. Og så derfra ind i herrens og fruens soveværelse, det var det samme, fordi det var smalt, så skulle sengene stå den vej på langs, og det var det samme der gentog sig der, 2 servanter, seng og 2 natpotter, man skulle tømme, og så kom konsultationsværelset, og så kom et toilet der bagved, det var træk og slip, men det måtte vi jo altså ikke bruge, pigerne, så vi havde et nede i gården, men det var jo for langt for dem om natten og skulle på toilettet, så derfor blev der brugt natpotter, så der var altså noget at gøre rent. Og så havde jeg herreværelset at gøre rent, det var sådan med store lædermøbler, og så havde jeg dagligstuen, og det vendte ud mod gaden, og så havde jeg entreen deroppe og fortrappen. Kokkepigen, hun havde venteværelset, spisestue, det var en mægtig lang spisestue, og der skulle stolene sådan stå på række, de havde 18 spisestuestole, og de skulle stå sådan, at de stod hver lige efter en gulvfjæl, så de var helt lige. Så havde vi en mellemgang, og så havde vi det der store køkken. Og det var så skævt, så skævt, som alle ulykker, og så havde vi et mægtigt stort spisekammer.

Og så mit værelse, det lå oppe på loftet, og der skulle jeg selvfølgelig gå op ad bagtrappen, og så skulle jeg hen i den anden ende af loftet for at komme hen, jeg syntes jo, at det var mægtigt flot dengang, men det var ellers meget spartansk, der var et lille træbord, 2 stole, en seng, og sådan et lille jernstativ med vandkande på og selvfølgelig også en natpote, men det måtte jo helst ikke komme derned. Det bedste ved det hele, det var ude på loftet stod en mægtig reol fyldt med bøger, så jeg manglede altså ikke læsestof, når jeg gik i seng. Så det var alt imellem hinanden.

De var også meget flinke, men man vidste altid, hvad man fik i julegave og fødselsdag, børnene, de havde lavet en eller anden lille ting, det var altså en gave, det var de små jo, og så fik man tøj til en sribet bomuldskjole og et hvidt forklæde, for det forlangtes jo, at man skulle gå i bomuldskjoler om formiddagen, om eftermiddagen, så skulle man jo altså være i sort.

Skulle man selv sørge for at have sort til om eftermiddagen ?

Ja, man skulle være i sort.

Var det noget, de gav dig ?

Nej, det vil sige, de gav mig noget en gang, der havde været deres egne pigers, men det de først havde brugt, det var noget, der var stoppet på ærmerne, og det var der altså ikke meget ved. Der var jeg så ovre i.....

Nej, jeg var med dem i Skagen en sommer, det syntes jeg selvfølgelig var dejlig, og der havde de et mægtigt stort hus, der lå ude i Gl. Skagen.

Var det deres eget hus ?

De havde noget familie i Ålborg, som også var læge, og det hus, det hed det Klingenbergeske hus, så jeg går ud fra, at fruén må have været en Klingenberg, siden det skulle hedde det der, og der mødtes de så om sommeren de 2 familier eller sommetider 3, og der var så en stuepige med, nu var jeg med som stuepige, og så var der en fra Ålborg, hun var kokkepige, og så lavede man altså mad og gjorde rent. Og da glemmer jeg aldrig en gang, vi kom kørende derop ved Frederikshavn, så kom vi ind i sådan et tog, der skulle køre os ud til Skagen, det var sådan helt åben, det var ikke lukket, og jeg rejste jo sammen med dr. Lund, det var jeg slet ikke begejstret for, og han satte sig ind i en krog og læste sin avis, og jeg sad bare sådan overfor, og det rumlede og det rumlede jo, da vi så kom op til Skagen, og jeg kommer derud og hører det her brusen af vand, jeg syntes, jeg var helt kørt rundt i hovedet af det her, både det skrællede tog, og så altså det her, det var jo mægtigt, som de bølger de slog. Den første gang jeg skulle i vandet, så sagde fruén, at nu skulle de 2 piger gå med mig ned, for det kunne altså godt være farligt, når man ikke var vant til det, og det ville jeg da også give dem ret i, at det var, for jeg var ikke kommet mere end godt ud, så kom der jo en bølge og slår en, men det lærte jeg jo efterhånden hurtigt.

Og så den kokkepige, der var fra Ålborg, det var jo en rigtig livlig en, der var vant til at komme ud, så hun sagde, vi skal ind til byen, jeg kender nogen, der er på et hotel derinde, så der skal

vi ind at se til dem, og der gik vi jo ind i køkkenet, og der blev serveret både kaffe og det ene og det andet. Så da vi skulle til at hjemad, det var blevet sent, og vi havde ikke lygter på, og så siger hun, vi cykler alligevel, så blev vi taget, nå men så sagde vi, at vi var fra..... vi fik brokket en hel masse af, så sagde de: " Stik så af med jer ", så kom vi godt hjem, men det huskede vi en anden gang.

Tog I det som en cykeltur fra Skagen til Ålborg ?

Nej, ind til Skagen, vi boede i Gl. Skagen og så skulle vi ind og se, inde i byen. Det syntes jeg var rart og være der. Men så var det jo, at mor kom i tanker om, at hun ville have pensionat, og så skulle jeg jo hjem, for ellers kunne det jo ikke gå. Da fru'en så hørte det, så sagde hun, det syntes hun var dumt af mig, og så pludselig ville de give mig dobbelt så meget i løn, hvis jeg ville blive der.

Lønnen:

Hvad fik du i løn, kan du huske det ?

Jeg tror, jeg fik 12 kr. om måneden. Og så kan jeg huske en gang, at hun havde damefremmede til bridge, så havde jeg jo serveret kaffen, så havde hun sagt, hvad synes I om min nye stuepige, ja, de syntes jo meget godt om, ja, hvor gammel, de troede jeg var, ja, jeg var vel 18 år, ja jeg var jo altså ikke 15 år, men jeg må jo have set gammel ud dengang, eller fornuftig, det ved jeg ikke. Men så blev det alligevel sådan, at mor blev ved med at presse på, og så kom jeg hjem.

Og det der med pensionatet, det syntes jeg, var både ondt og godt, for mor hun havde jo sådan at når det skulle være, så skulle det være rigtigt, så vi skulle jo lige pludselig have et nyt spisestel til 12, vi skulle have terrin, vi skulle have fade, og vi fik også mange pæne pensionærer. Og så skulle børnene jo lukkes op ovenpå værelserne, de måtte jo ikke være nede at lave spektakel. Og min far han skulle sidde til bords sammen med dem derinde, og han var ikke af dem, der snakkede ret meget, og så længe min far han sad derinde, så var der stille ved bordet, men han gjorde sig hurtigt færdig, og så begyndte de at sidde og fnise og grine derinde, så det var altså ikke det store sus.

Hvem var det, der kom og spiste hos jer i pensionatet ?

Ja, der var f.eks. 2 skræddere, der var en urmager, og der var en overportør, en mekaniker, så kan jeg ikke lige komme i tanke om....., men vi havde altså en 10-12 stykker.

Hvem lavede så maden ?

Ja, det gjorde min mor jo.

Skulle du servere ?

Ja, jeg skulle jo dække bord, og så servere, men mor ville jo også gerne tit selv ind at servere, og da kan jeg huske en af pensionærene sagde til mig: " Hvorfor kommer I ikke ind hver gang " ? " Nej ", sagde jeg, " Mor vil jo også ind at se ". Nå men så blev det alligevel sådan, min far var utilfreds, han kunne jo ikke være derinde i stuen, så længe de sad der, så han var henvist til

at skulle værre inde bagved i soveværelset, og efterhånden, så kunne mor og jeg jo ikke enes om alligevel, jeg skulle være der, så jeg kom i tanker om, at nu ville jeg søge en plads, og jeg fik også tilbud om 2, men det gik jo sådan, at jeg kunne jo godt blive hjemme, hvad jeg skulle ud for, og det endte jo med, at jeg tudede, og hvad, så blev jeg hjemme, men så alligevel så holdt jeg op.

Hvor tit kom de og spiste ved jer ?

De kom om morgenen, og fik morgenmad, og nogen skulle have en frokostpakke med, og ham overportøren, han kom jo senere på dagen, og så skulle de jo have aftensmad også, så det var altså 3 måltider om dagen.

De var faktisk på fuld kost ?

Ja, ja.

Ved du noget om, hvad de skulle give for det ?

Det kan jeg ikke huske, hvad de gav for, men jeg ved i hvert fald, at vi fik ikke noget ud af det, for min mor, hun lavede for det første for god mad, og så var det jo noget rod med altså det der bagved, det var ikke til at holde ud, og det gav slet ikke nogen fortjeneste overhovedet ikke.

Hvor længe havde I det ?

Ja, vi havde det nok et par år, og så havde jeg dengang, den bror, der havde været ved bager, han kunne ikke få noget arbejde, da var der jo også ringe med arbejde, og så kom han ind ved telegrafvæsenet, altså med lysmaster og sådan noget, og der løber han over én, der har lært skomagerfaget, og han var oppe fra Skørping ved Ålborg, og der rejste min bror nærmest derop, for de blev jo flyttet rundt omkring. Så min bror, han blev fastansat ved telegrafene, og der var han lige til han ikke kunne være der mere p.g.a. alder.

Men min mand kunne ikke blive, jeg må hellere nævne, hvad han hed deroppe i Skørping, Peter Gerding, som havde lært skomageriet, altså rigtig håndskomageri, han kunne ikke blive fastansat, fordi de havde fundet ud af, at han havde en lille hjertefejl, så en skønne dag holdt han op med at være der. Så syntes jeg forresten, han var en pæn ung mand ham der, for han var så dejlig brun, og så godt ud, og så kan jeg huske, at min storebror, han sagde: " Ja, du skal ikke bryde dig om, at holde ham for nar, for det er han for god til ". Nå, men vi mødtes så nogen gange, og det blev så altså enden på det, at vi blev gode venner.

Vil det sige, at I blev ved med at ses, efter at du var holdt op ?

Ja, da var han jo stadigvæk ved telegrafene, så kom de til at rejse ned sydpå rundt omkring, og så så man ham jo en gang om måneden, eller som at det nu kunne passe, og hvad så skrev man jo breve til hinanden.

Vil det så sige, at du blev forlovet på et tidspunkt ?

Ja, da der så var gået en tid, så blev vi altså forlovet, men så gik der jo alligevel flere år inden vi blev gift.

Hvor kom du så hen, da du flyttede hjemmefra ?

Ja, så kom jeg til fotograf Nordstrøm, der havde atelier på Søndergade, men boede selv på Sundvej, og der var noget ved dem, jeg ikke rigtig kunne li', jeg tror, det er ham, der....., jeg kan huske, der kom....., dernede, der havde de en ung pige, der hjalp til som fotograf, og en ung mand, der var tysker, der var dernede. Og de boede derude begge 2, fordi de havde en stor lejlighed, og så havde jeg jo meget at gøre, når jeg først skulle ned at gøre det rent, og så bagefter hjem, og så rent derhjemme, og så ellers hjælpe til med at lave mad, så det blev jeg egentlig træt af, der var jeg ikke så forfærdelig længe.

Så søgte derfra og ned til dr. Stensballe, som kokkepige. Jamen, inden jeg kom derned, da var min mor kommet i tanker om, at vi skulle på landet, min søster og jeg. Jeg ved ikke hvorfor, men vi skulle pludselig på landet. Om hun nu har syntes, at vi gik for meget i byen, det ved jeg ikke, det gjorde vi nu ikke, men det har hun nok syntes,

og der kan jeg huske, at der kom en ovre fra Alrø og skulle fæste mig, altså Alrø lige uden for Horsens, en af de små øer, der, og der kom han op, og der fik jeg 2 kr. i fæstepenge. Og da jeg kommer derover, og jeg kommer til at snakke, så siger jeg, at jeg havde været stuepige ved dr. Lund, og så studser hun, for hun kan ikke lade være med at more sig, der har hun selv i sin tid været kokkepige, så var det lige som om, at jeg var lidt mere værd. Ja, jeg havde det altså meget godt derovre ved dem, men alligevel kunne jeg ikke lide at være der.

Var det på en gård ?

Ja, det var på en gård, forresten en dejlig stor gård, der var så fint, hun havde et køkken, så blankpoleret, og et komfur helt hvidt, og det var jo en sjældenhed dengang. Og så havde hun noget messingtøj så fint rundt omkring, men det blev aldrig brugt, det blev bare vist frem. Alt det hele, der foregik jo i det her gamle bryggers, og der skulle jeg jo være pige, jeg skulle gå med ud i marken og luge roer. Det kunne endda havde gået, hvis de havde en ordentlig karl, men de havde en, der var lidt halvtosset, så det var der jo ikke spor sjovt ved. Og da kan jeg huske, om morgenen, da havde de voksdug, så blev der lagt et stykke ost ind, uden tallerken, og så fik man altså bare lige det her morgenmad, og så kunne man gå der om sommeren og luge roer hele dagen, og så skulle man hjem at spise lidt middagsmad, og det var ikke lige noget for mig, at gå og luge roer. Jeg rejste, da jeg havde været der i 3 måneder. Og så sagde hun, at hun kunne nu godt tænke sig, at når jeg nu havde været vant til at være stuepige, at så var der her heller ikke noget for mig. Så vi skiltes som gode venner.

Så kom du til dr. Stensballe derefter ?

Ja, så kom jeg til dr. Stensballe. Der blev jeg så kokkepige. Og der havde de 3 børn, 2 piger og en dreng. Og vi havde et lille værelse helt oppe på 4. sal, og der var så lille, at der kunne stå en lille smal jernseng ved hver side, og så var der en plads til en kommode, og så var der sådan en

knage, hvor man kunne hænge noget tøj på. Det er det mindste, mindste, jeg nogensinde har set. Og der kunne vi jo slet ikke være oppe, vi skulle jo passe tlf. og dør, når det ringede. Så, når vi ikke havde fri, vi havde fri hver anden aften, og hver anden søndag, og så når vi var færdige om aftenen, vi skulle alligevel sidde og passe tlf., så kunne vi få lov at sidde inde i spisestuen, der havde de sådan et karnapvindue, hvor der var kurvemøbler og bord, der kunne vi så sidde henne.

Du siger vi, der det var kokkepigen og dig ?

Ja, altså stuepigen og jeg, og så havde vi regelmæssigt fri hver anden aften, og hver anden søndag, hvis der ikke indtraf noget, at der kom. Og når hendes far kom på besøg, det var en gammel, langskægget hr. - og han havde en mægtig stor gård, nu kan jeg ikke huske, hvad den hed, men det var altså en temmelig stor historie.

Nede i nærheden af Horsens ?

Nej, det var uden for Horsens et sted. Nå, men det kan jeg altså ikke komme i tanker om. Men deres søn, han skulle nu have læst videre, det ville han jo ikke, han kom meget på den gård, og jeg tror nok, det endte med, at han blev altså gårdmand, ligesom familien havde været. Og så fru, hun var ikke rigtig rask derhenne, ellers skulle hun have hjulpet til deroppe i konsultationsstuen. Og så spurgte han mig en dag, om ikke jeg kunne hjælpe deroppe, jo, det kunne jeg da nok, og jeg fik så en hvid kittel på, og skulle så ligne sådan en rigtig klinikdame. Og så kan jeg huske en bondemand kom ind, og så sagde han: " Nå, er det så din kone ? " ja, det var det jo da, det var jo nemmest at sige det på den måde. Og jeg syntes jo, det var meget sjovt alligevel, på sin vis, men så kunne jeg alligevel ikke tage, der kom jo mange børn derind, der skulle have mandler fjernet eller polypper, og nogen voksne skulle brændes i næsen, der var mange ting. Jeg syntes, at han var alt for hård ved dem. Så kunne jeg ikke lide den forskelsbehandling der var, jeg kan huske en lille pige engang, hun skulle have mandler klippet af, og så sagde faderen til den her lille husmand, om han skulle bedøve hende, ja det kendte manden jo ikke rigtig noget til, så sagde han, at de er ikke så store hendes mandler, og det er ikke andet end et lille øjeblik, så tog han dem uden at bedøve hende, og det syntes jeg altså var synd. Men altså pigen, hun gav ikke en lyd fra sig, men hun var jo vant til, at hun skulle være lydig. Så kan jeg nemlig huske, så kom der en dame, en af spidserne derinde, med hendes datter, og så skulle jeg også have hende på skødet, og så ville han bare, at hun skulle lukke munden op, så han kunne kikke hende i halsen, hun skreg, hun hylede, og til sidst tissede hun i bukserne af ene skræk, og han snakkede godt med hende, for nu stod fru, jo ved siden af, så han skulle jo være høflig. Det var ikke tale om, at han kunne få den pige til at lukke munden op, så de måtte gå uden at få gjort noget ved hende, så hun var helt hysterisk, og der syntes jeg nemlig at, havde hun nu ikke været der, fru, så havde han fået hende til at lukke munden op, men nu turde han jo altså ikke. Nogen gange måtte de jo nok være lidt hårde i hænderne.

Jeg kan huske, der var en stor dreng, ham skulle jeg også holde, og han havde noget oppe i næsen, der skulle fjernes, og så har han jo nok virret lidt med hovedet, og så kan jeg huske, at doktoren tog lige ved ham, og drejede ham over, og det syntes jeg, at det virkede så brutalt,

det kunne jeg altså ikke tage. Så da jeg kom ned, så sagde stuepigen: " Hvordan er det du ser ud ". Så sagde jeg: " Ja, jeg er så sur, fordi sådan og sådan har han behandlet ham, og det syntes jeg ikke var pænt ". " Nå " sagde hun - " skal vi ikke have en kop kaffe " ? " Jo, det synes jeg da også ", og vi havde lige bagt kringle den dag, og så tænkte vi, vi skærer lige et stk. kringle. Så til al uheld kommer fru en op fra sin middagssøvn, og går ud og kigger i spisekammeret, og så ser hun, at der er skåret af den kringle, så siger hun: " Hvem har gjort det ? ", " Det har jeg ", sagde jeg så. " Om jeg syntes, jeg kunne være det bekendt, og tage et stykke kringle ? ", det syntes hun, det var nærmest, ja man kan næsten sige, det er tyveri, men det kunne jeg ikke indse, vi havde selv bagt kringlen, og vi spiser den på stedet. Nå, men vi blev i hvert fald uvenner, fru en og jeg og så sagde jeg: " Nå, jamen hvis hun tog det så